БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

12 йил чиқиши

№ 242 (3214).

11 декабрь

ШАНБА

1965 йил

Баҳоси 2 тийин

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

Ўртоқ Н. В. Подгорнийни СССР Олий Совети Президиумининг Раиси қилиб сайлаш тўғрисида

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

Ўртоқ Николай Викторович Подгорний СССР Олий Совети Президиумининг Раиси қилиб сайлансин.

СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари Е. НАСРИДДИНОВА.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1965 йил 9 декабрь.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ҚОНУНИ

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1966 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ПЛАНИ ТЎҒРИСИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

1-модда. СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг СССР Министрлар Совети тақдим этган 1966 йилги Давлат плани Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг бюджет комиссиялари ҳамда Миллатлар Советининг Иқтисодий комиссияси киритган тузатишлар ҳисобга олиниб, маъқуллансин.

2-модда. СССР халқ хўжалигини ривожлантириш 1966 йилги Давлат планининг қуйидаги асосий кўрсаткичлари тасдиқлансин:

(1965 йилга нисбатан ўсиш процентлари)

Истеъмол ва жамғариш учун фойдаланиладиган миллий даромад	6,4 процент
Саноатнинг ялпи маҳсулоти	6,7 процент
Шу жумладан:	
Ишлаб чиқариш воситалари ишлаб чиқариш	6,9 процент
Истеъмол буюмлари ишлаб чиқариш	6,0 процент
Давлатнинг марказлаштирилган тартибда сарфлайдиган капитал маблағлари	6,3 процент
Асосий фондларини ишга солиш	6,4 процент
Ҳамма турдаги транспортнинг юк обороти	7,1 процент
Меҳнат унумдорлиги:	
саноатда	4,7 процент
қурилишда	6,0 процент
Давлат ва кооператив савдосининг чакана товар обороти	7,4 процент

3-модда. 1965 йилдагига нисбатан 1966 йилда қуйидагича кўпайтириш таъминлансин:

Аҳоли жон бошига тўғри келадиган реал даромадлар	6,5 процент
Давлатнинг марказлаштирилган тартибда берадиган капитал маблағлари ҳисобидан қурилаётган уй-жой биноларининг ялпи майдонини фойдаланишга топшириш	11,4 процент
Давлат бюджетида бўлган мактабгача тарбия болалар муассасаларидаги жойларнинг сони	10,8 процент
Мактаблардаги ва куни узайтирилган мактабларнинг группаларидаги ўқувчиларнинг сони	20,5 процент
Олий ўқув юртларидаги студентларнинг сони	6,0 процент
Ўрта махсус ўқув юртларидаги ўқувчиларнинг сони	7,6 процент
Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ишларининг ҳажми	17,0 процент

4-модда. СССР Министрлар Советига:

а) СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилги Давлат планида кўзда тутилган топшириқларни кейин СССРнинг 1965 йил 2 октябрдаги қонунида белгиланган саноатни бошқариш органларининг янги системасига татбиқан аниқлаб бериш;

б) СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилги Давлат плани бўйича Иттифоқ Совети ва Миллатлар Совети бюджет комиссияларининг ҳамда Иттифоқ Совети Иқтисодий комиссиясининг хулосаларида баён қилинган таклифлар ва мулоҳазаларни, шунингдек СССР Олий Совети палаталарининг мажлисларида депутатлар айтиб ўтган таклифларни ва мулоҳазаларни кўриб чиқиб, шуларга доир тегишли қарорлар қабул қилиш топширилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. ПОДГОРНИЙ.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1965 йил 9 декабрь.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ҚОНУНИ

СССРНИНГ 1966 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ТЎҒРИСИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

1-модда. СССР Министрлар Совети томонидан тақдим этилган СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджети Иттифоқ Советининг ва Миллатлар Советининг бюджет комиссиялари ҳамда Миллатлар Советининг Иқтисодий комиссияси доклади юзасидан қабул қилинган ўзгартишлар билан, яъни: жамики даромадлар бўйича 105.535.158 минг сўм миқдорида ва жамики харажатлар бўйича 105.393,761 минг сўм миқдорида, даромадлар харажатлардан 141.397 минг сўм миқдорида ошиқ қилиниб тасдиқлансин.

2-модда. СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджетида давлат ва кооператив корхоналаридан ва ташкилотларидан келадиган даромадлар — оборот солиғи, фойдадан ажратмалар, даромад солиғи ҳамда социалистик хўжаликдан келадиган бошқа даромадлар — жами 96.649.595 минг сўм миқдорда белгилансин.

3-модда. СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджетида халқ хўжалигини — оғир саноат, қурилиш индустрияси, енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини, қишлоқ хўжалиги, транспорт, уй-жой-коммунал хўжалигини ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларини янада ривожлантиришни пул билан таъминлашга қилинадиган харажатлар жами 43.846.204 минг сўм миқдорида белгилансин.

4-модда. СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджетида социал-маданий тадбирларга: умумий таълим мактаблари, техникумлар, олий ўқув юртлари, илмий-тадқиқот муассасалари, профессионал-техника ўқув юртлари, кутубхоналар, клублар, театрлар, матбуот, радиоэшиттиришга ҳамда маориф ва маданиятга доир бошқа тадбирларга; касалхоналар, болалар яслилари, санаторийлар ҳамда соғлиқни сақлаш ва физкультурага доир бошқа муассасаларга; пенсия ва нафақалар тўлашга ажратиладиган маблағлар жами 40.378.846 минг сўм миқдорида, шу жумладан давлат социал страхование бюджети бўйича 11.222.147 минг сўм миқдорида белгилансин.

5-модда. СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджетида мамлакат мудофаасига бериладиган маблағлар 13.430.000 минг сўм миқдорида белгилансин.

6-модда. СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджетида давлат ҳокимияти органларини, давлат бошқарув органларини, суд ва прокуратура органларини сақлаб туришга бериладиган маблағлар 1.320.583 минг сўм миқдорида белгилансин.

7-модда. 1966 йилги Иттифоқ бюджети даромадлар бўйича 49.393.808 минг сўм миқдорида ва харажатлар бўйича 49.252.411 минг сўм миқдорида, даромадлар харажатлардан 141.397 минг сўм миқдорида ошиқ қилиб тасдиқлансин.

8-модда. Иттифоқдош республикаларнинг 1966 йилги Давлат бюджетлари даромадлар ва харажатлар бўйича 57.318.356 минг сўм миқдорида белгилансин, шу жумладан иттифоқдош республикалар бўйича қуйидагича белгилансин:

	(минг сўм)
Россия Совет Федератив Социалистик Республикаси	32.985.866
Украина Совет Социалистик Республикаси	9.870.955
Белоруссия Совет Социалистик Республикаси	1.842.343
Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси	1.950.537
Қозоғистон Совет Социалистик Республикаси	3 989.837
Грузия Совет Социалистик Республикаси	993.937
Озарбайжон Совет Социалистик Республикаси	994.245
Литва Совет Социалистик Республикаси	838.650
Молдавия Совет Социалистик Республикаси	576.290
Латвия Совет Социалистик Республикаси	614.332
Қирғизистон Совет Социалистик Республикаси	580.991
Тожикистон Совет Социалистик Республикаси	530.704
Арманистон Совет Социалистик Республикаси	638.318
Туркманистон Совет Социалистик Республикаси	480.670
Эстония Совет Социалистик Республикаси	430.681

9-модда. 1966 йилда Умумиттифоқ давлат солиқлари ва даромадларидан иттифоқдош республикаларнинг Давлат бюджетларига бериладиган ажратмалар қуйидаги миқдорда тасдиқлансин:

а) оборот солиғи тушумларидан: РСФСРга 31,0 процент, Украина ССРга 39,4 процент, Белоруссия ССРга 67,6 процент, Ўзбекистон ССРга 93,2 процент, Қозоғистон ССРга 100 процент, Грузия ССРга 92,5 процент, Озарбайжон ССРга 99,6 процент, Литва ССРга 87,5 процент, Молдавия ССРга 42,6 процент, Латвия ССРга 20,2 процент, Қирғизистон ССРга 88,3 процент, Тожикистон ССРга 100 процент, Арманистон ССРга 96,3 процент, Туркманистон ССРга 100 процент, Эстония ССРга 56,9 процент;

б) 1966 йилда сотиладиган давлат уч процентли ички ютуқли заёмдан келадиган пул миқдоридан 50 процент;

в) аҳолидан олинадиган даромад солиғидан Ўзбекистон ССРнинг ва Арманистон ССРнинг Давлат бюджетларига 100 процент.

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилги Давлат планида кўзда тутилган тадбирларни пул билан таъминламоқ учун 1966 йилда Иттифоқ бюджетининг маблағларидан Қозоғистон ССРнинг давлат бюджетига 1 028.320 минг сўм, Тожикистон ССРнинг давлат бюджетига 49.925 минг сўм ва Туркманистон ССРнинг давлат бюджетига 98.761 минг сўм ажратилсин.

10-модда. СССР Министрлар Советига:

а) «Саноатни бошқариш органлари системасини ўзгартириш ва давлат бошқармасининг баъзи бошқа органларини қайта тузиш тўғрисида» СССРнинг 1965 йил 2 октябрдаги Қонунидан келиб чиқадиган аниқлашларни СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджетига киритиш, шунга мувофиқ иттифоқдош республикалар Давлат бюджетларининг даромадлари ва харажатларини ўзгартириш;

б) Иттифоқ Совети ва Миллатлар Совети Бюджет комиссияларининг ҳамда Миллатлар Совети Иқтисодий комиссиясининг хулосаларида СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджетига доир баён қилинган таклифларни ва мулоҳазаларни, шунингдек СССР Олий Совети палаталарининг мажлисларида депутатлар томонидан айтилган таклифларни ва мулоҳазаларни кўриб чиқиб, шулар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилиш топширилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. ПОДГОРНИЙ.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1965 йил 9 декабрь.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

СССРнинг 1964 йилги Давлат бюджетининг ижроси ҳақидаги ҳисоботни тасдиқлаш тўғрисида

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

СССРнинг 1964 йилги Давлат бюджети даромадлар бўйича 94.406.877 минг сўм ва харажатлар бўйича 92.230.014 минг сўм миқдорида, даромадлар харажатлардан 2.176.863 минг сўм миқдорида ошириб ижро этилганлиги тўғрисидаги ҳисобот тасдиқлансин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. ПОДГОРНИЙ.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1965 йил 9 декабрь.

СССР ПАРТИЯ-ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИНГ МОНГОЛИЯ ХАЛҚ РЕСПУБЛИКАСИГА ҚИЛАДИГАН ВИЗИТИ ТЎҒРИСИДА

Совет Иттифоқи Коммунистик Партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари Л. И. Брежнев бошчилигидаги Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи партия-ҳукумат делегацияси Монголия Халқ-Революцион Партияси Марказий Комитети ва Монголия Халқ Республикаси ҳукуматининг таклифига биноан, расмий дўстона визит билан 1966 йил январь ойида Монголия Халқ Республикасига боради.

МОСКВА, КРЕМЛДА

9 декабрда эрталаб СССР Олий Советининг еттинчи сессиясида СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, СССР Госпланининг раиси Н. К. Байбаковнинг «СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилги Давлат плани тўғрисида»ги ва СССР молия министри депутат В. Ф. Гарбузовнинг «СССРнинг 1966 йилги Давлат бюджети тўғрисида ва 1964 йилги Давлат бюджетининг ижроси ҳақида»ги докладлари юзасидан музокаралар давом эттирилди.

Палаталарнинг мажлислари алоҳида-алоҳида ўтказилди. Иттифоқ Советининг депутатлари СССР Олий Советининг Катта Кремль саройидаги мажлислар залида, Миллатлар Советининг депутатлари эса Кремль театри биносида иш олиб бордилар.

Докладлар юзасидан музокараларда депутатлардан КПСС Мурманск обкомининг биринчи секретари **Г. Я. Денисов**, Карелия АССР Министрлар Советининг Раиси **И. С. Беляев**, Украина КП Днепропетровск обкомининг биринчи секретари **А. Ф. Ватченко**, Кострома область Шарьинск районидаги «Совет» колхозининг раиси **Б. В. Вестников**, КПСС Тамбов обкомининг биринчи секретари **Г. С. Золотухин**, КПСС Калинин обкомининг биринчи секретари **Н. Г. Коритков**, КПСС Омск обкомининг биринчи секретари **С. И. Манякин**, ВЦСПС секретари **Т. Н. Николаева**, КПСС Камчатка обкомининг биринчи секретари **М. А. Орлов**, Удмурдистон АССР Министрлар Советининг Раиси **С. А. Ефремов**, Туркманистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари, Туркманистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари **А. Эшонқулиев**, шунингдек СССР мелиорация ва сув хўжалиги министри **Е. Е. Алексеевский** сўзга чиқдилар.

Шу билан СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилги Давлат планини, СССР 1966 йилги Давлат бюджетини ва СССРнинг 1964 йилги Давлат бюджетининг ижроси ҳақидаги ҳисоботни муҳокама қилиш тамом бўлди.

Шундан кейин Катта Кремль саройида СССР Олий Совети Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси бўлди.

Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг раҳбарлари ложаларга чиққанларида депутатлар ва меҳмонлар уларни самимий кутиб олдилар.

СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, СССР Госпланининг раиси **Н. К. Байбаков** якунловчи нутқ сўзлади.

Ҳар иккала палатанинг депутатлари моддама-модда овозга қўйиш йўли билан СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилги давлат плани тўғрисидаги Қонунни бир овоздан қабул қилдилар.

СССР Олий Совети Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлисида СССР Молия Министри депутат **В. Ф. Гарбузов** якунловчи нутқ сўзлади.

Депутатлар 1966 йилги Давлат бюджетини даромадлар ва харажатлар бўйича палаталарда алоҳида-алоҳида тасдиқладилар. Шундан кейин СССР нинг 1966 йилги Давлат бюджети тўғрисидаги Қонун бир овоздан қабул қилинди.

СССРнинг 1964 йилги Давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботни тасдиқлаш ҳақидаги қарор ҳам бир овоздан қабул қилинди.

Шундан кейин СССР Олий Советининг сессияси СССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлашга ўтди. СССР Олий Совети Президиумининг секретари депутат М. П. Георгадзе шу ҳақда доклад қилди.

М. П. Георгадзе СССР Министрлар Советининг раиси А. Н. Косигин СССР Олий Советига ҳавола қилган таклифларни ўқиб эшиттирди.

Партия-Давлат контроли органлари халқ контроли органларига айлантирилганлиги ва СССР халқ контроли комитети тузилганлиги муносабати билан СССР Министрлар Совети П. В. Ковановни ана шу комитетнинг раиси қилиб тайинлашни таклиф этади.

А. Н. Шелепин КПСС Марказий Комитетининг секретари сифатида ўзининг бутун эътиборини КПСС Марказий Комитетидаги ишга қаратишини КПСС Марказий Комитети зарур деб ҳисоблаганлиги сабабли СССР Министрлар Совети уни СССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари вазифасидан озод қилиш таклифини киритади.

СССР Олий Совети П. В. Ковановни СССР халқ контроли комитетининг раиси қилиб тайинлади ва А. Н. Шелепинни СССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари вазифасидан озод қилди.

Депутатлар қонунларни ва СССР Олий Совети Президиумининг олтинчи сессиядан кейинги даврда қабул қилинган фармонларини тасдиқлаш тўғрисидаги қарорни қабул қилдилар. СССРда халқ контроли органлари тўғрисида қонун ҳам қабул қилинди.

Шу билан СССР Олий Совети Сессиясининг кундузги мажлиси тамом бўлди.

Катта Кремль саройида кундуз соат 4 да СССР Олий Совети Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг қўшма мажлиси бошланди.

Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косигин, К. Т. Мазуров, А. И. Микоян, Н. В. Подгорний, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, А. Н. Шелепин, П. Е. Шелест, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Л. Н. Ефремов, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, В. В. Шчербицкий, Ю. В. Андропов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков ўртоқлар ложаларда пайдо бўлганларида бу ерда ҳозир бўлган кишилар уларни самимий кутиб олдилар.

Депутатлардан бир группаси СССР ташқи ишлар министрига саволлар берганликлари муносабати билан бугун сессияда СССР ташқи ишлар министри депутат А. А. Громико нутқ сўзлади.

А. А. Громико депутатларнинг халқаро аҳволнинг бир қанча муҳим проблемаларига тааллуқли саволларига жавоб қайтарди.

СССР ташқи ишлар министри депутат А. А. Громиконинг нутқидан кейин СССР Олий Совети палаталарининг қўшма мажлисида депутатлардан **М. Турсунзода, Л. С. Соболев, Л. Н. Ленцман, П. Н. Федосеев** ва **Б. Е. Патон** сўзга чиқдилар. Улар Совет ҳукуматининг ташқи сиёсатини маъқулладилар, совет кишилари АҚШнинг Вьетнамдаги агрессиясини қаҳр-ғазаб билан қораламоқдалар, дедилар.

СССР Олий Совети қарор қабул қилиб, унда СССР ҳукуматининг депутатларнинг саволларида ва СССР ташқи ишлар министрининг ахборотида тилга олинган масалалардаги ташқи сиёсатини маъқуллади. Шунингдек, АҚШнинг Вьетнамдаги агрессияси муносабати билан СССР Олий Советининг баёноти қабул қилинди.

СССР Олий Совети Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг кечқурунги мажлисида ҳозир бўлган кишилар томонидан қизғин кутиб олинган СССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат А. И. Микоян сўзга чиқди. У, Олий Советга мурожаат этиб, ўзини СССР Олий Совети Президиумининг Раиси вазифасидан озод этишни илтимос қилди.

Депутат Л. И. Брежнев А. И. Микояннинг ҳаёт йўлини, унинг партия ва Совет давлати олдидаги жуда катта хизматларини таърифлаб, СССР Олий Совети Президиуми Раиси лавозимидаги ишини алоҳида қайд қилиб ўтди.

Л. И. Брежнев А. И. Микоянни СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси қилиб сайлашни таклиф этди. Партия Марказий Комитети СССР Олий Совети Президиумининг Раиси лавозимига ўрток Н. В. Подгорнийни тавсия этади.

СССР Олий Совети А. И. Микояннинг уни СССР Олий Совети Президиумининг Раиси вазифасидан озод этиш тўғрисидаги илтимосини қондирди. Н. В. Подгорний СССР Олий Совети Президиумининг Раиси қилиб сайланди. Олий Совет А. И. Микоянни СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси қилиб сайлади.

Н. В. Подгорний қисқача нутқ сўзлаб, ўзига юксак ишонч кўрсатганликлари учун депутатларга миннатдорчилик билдирди. У, ўзимнинг бутун куч-қувватимни, билимимни коммунизм қуриш ишига бағишлайман, деди.

СССР Олий Советининг еттинчи сессияси ўз ишини тамомлади.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

РАВОН ЙЎЛЛАР КЎПАЙСИН

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети шуни қайд қиладиларки, Самарқанд области партия ва совет ташкилотларининг ташаббуси билан 1965 йилда йўлларни ремонт қилиш ва қуриш юзасидан ўтказилган икки ойлик жуда яхши натижалар берди. Бу ташаббус республикамиздаги бошқа областлар томонидан ҳам қўллаб-қувватланиб, кўплаб янги йўллар қурилди ва ремонт қилинди.

Шу давр ичида республикада эски йўлларни ремонт қилиш ва янгиларини қуриш юзасидан катта ишлар бажарилди. 2,8 миллион куб метр ҳажмда тупроқ ишлари бажарилди. 1 миллион куб метрдан ортиқроқ шағал қазиб олинди ва жойларга ташиб берилди. Бу Самарқанд областида 354 километр йўл қуриш ва реконструкция қилиш, Хоразм, Тошкент ва республиканинг бошқа областларида йўл қурилиши ишларини авж олдириш имконини берди.

Қорақалпоғистон АССР ва Самарқанд областининг партия, совет ташкилотлари, колхоз ва совхозлари ҳозир янги йўллар қуриш ва автомобиль йўлларини ремонт қилиш юзасидан икки ойлик ўтказиш ташаббусини яна кўтариб чиқмоқдалар. Қорақалпоғистонликлар йўл қурилиши ишларини олиб бориш билан бирга, 104 километр узунликдаги Нукус — Тўрткўл, 32 километр узунликдаги Тўрткўл — Дулдул йўлларини қуришни мўлжалламоқдалар. Самарқанд областида эса колхозларга, совхозларга, тайёрлов пунктларига борадиган жами 350 километр узунликдаги йўл қурилиши мўлжалланади.

Йўл қурилишининг халқ хўжалиги учун жуда катта аҳамиятга эга эканлигини ҳисобга олиб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Қорақалпоғистон АССР ва Самарқанд области партия, совет ташкилотларининг, колхоз ва совхозларининг 1965 йилнинг декабрь—1966 йилнинг январь-февраль ойларида қишлоқ хўжалик ишларидан бўш вақтда йўл қуриш тўғрисидаги ташаббусларини маъқулладилар. Йўл қурилиши ишларига колхозлар, совхозлар, алоқадор ташкилотлар қатнашади. Умум фойдаланишдаги автомобиль йўллари, колхоз-совхоз ва тайёрлов пунктларига борадиган йўллар халқ қурилиши усулида олиб борилади.

Область ва район партия комитетлари, область ва район ижроия комитетлари, колхоз правлениелари ва совхозларнинг директорларига Қорақалпоғистон АССР ва Самарқанд областидан ўрнак олиб, колхоз ва совхозларга, тайёрлов пунктларига борадиган, умумий фойдаланишдаги йўлларни қуриш юзасидан тадбирлар тузиб чиқиб, уни 1965 йилнинг декабрь ва 1966 йилнинг январь-февралида амалга ошириш топширилди. Йўллар — халқ қурилиши усулида қурилади.

Қорақалпоғистон АССР ва республиканинг областларида йўл қурилишига Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги техникавий жиҳатдан раҳбарлик қилади. Соғлиқни сақлаш министрлиги, Маданият министрлиги, «Узглавбит», «Узбекбирлашув» ва Ўзбекистон ССР кинематография Давлат комитети йўл қурилишида иштирок этаётган колхозчилар, ишчилар ва инженер-техник ходимларга тиббий ва маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилашга даъват этилдилар.

Республика ва область газеталарининг редакцияларига, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг радиоэшиттириш ва телевидение комитетига йўл қурилишини доимий ёритиб туриш вазифаси топширилди.

ЧЕВАР, пайвандчи ва мисгар. Уч касб вакили. Лекин уларнинг дилида бир эзгу ният: партиямиз XXIII съездини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш мақсадида ғайрат қилмоқдалар. Сифатли маҳсулотлар тайёрлаб, эл кўнглини шод этмоқдалар. Суратларда: (чапдан) 1. «Қизил тонг» фирмаси чевари коммунистик меҳнат зарбдори Д. Тоштемирова. 2. «Гипросельстрой» институти биноси қурилишида барчага намуна бўлаётган пайвандчи П. Шевелёв. 3. Чирчиқ электрохимия комбинати ҳаво ажратиш цехининг пешқадам мисгари Д. Шергибоев ўртоқлар. А. Палехов, В. Назарюк ва М. Нуриддинов фотолари.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИ

СССР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРИ А. А. ГРОМИКОНИНГ СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ САВОЛЛАРИГА ЖАВОБАН АХБОРОТИ

Депутат ўртоқлар,

депутатлар группаларидан тушган саволлар халқаро аҳволнинг бир қанча муҳим проблемаларига тааллуқлидир. Европа хавфсизлигини таъминлаш, Ғарбий Германияда реваншизмнинг тикланиши билан боғлиқ бўлган таҳдид, ядро қуролини бундан буён тарқатишнинг олдини олиш, давлатларнинг ички ишларига ташқаридан аралашишга йўл қўймаслик, агрессияга қарши курашмоқ учун ва халқларнинг миллий мустақиллигини ҳимоя қилмоқ учун тинчликсевар кучларни жипслаштириш — буларнинг ҳаммаси шундай масалаларки, тинчликнинг тақдири ана шу масалаларнинг ҳал этилишига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси XX сессиясининг иши қандай бораётганлиги, ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги ва давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик ҳақидаги совет таклифлари бу сессияда қандай муҳокама қилинаётганлиги депутатларни қизиқтирмоқда.

Аввало, Бош Ассамблеянинг XX юбилей сессияси қандай вазиятда очилганлиги тўғрисида бир неча сўз айтиб ўтиш керак. Бу сафар Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги молиявий қийинчиликлар деган баҳона билан Бош Ассамблеянинг ишини қасддан мушкуллаштириш йўлида уринишлар бўлмади. Кўпчилик бизнинг фикримизни, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг принципларини ва бу Ташкилотнинг Уставини ҳурмат қилишни қаттиқ талаб этаётган Совет Иттифоқининг қатъий позициясини ёқлаб чиқди. Бунинг натижасида Бош Ассамблея ўтган йилдагидан фарқли равишда ўз ишини нормал бошлаб юборди.

Иккинчи томондан, АҚШнинг Вьетнамдаги агрессияси натижасида халқаро вазиятнинг кескинлашганлиги Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги умумий муҳитга жиддий таъсир кўрсатди. Қўшма Штатларнинг Вьетнам халқига қарши интервенцияси, Америка авиациясининг Вьетнам Демократик Республикаси территориясини ваҳшиёна бомбардимон қилаётганлиги бутун дунёни ғазаблантирди. Вьетнам масаласи, гарчи Бош Ассамблеянинг кун тартибига қўйилмаган ва қўйилмаётган бўлса ҳам, деярлик ҳар бир делегация ўз давлати номидан ана шу хатарли конфликтга ўз муносабатини айтишни бурчи деб ҳисоблади.

Кўп давлатларнинг вакиллари АҚШни агрессор деб, Ҳинди-Хитой масаласи юзасидан 1954 йилда Женевада тузилган битимларни поймол этувчи ва халқаро жандарм ролини бажаришга уринувчи мамлакат деб ҳисоблаб, унга очиқдан-очиқ лаънат ўқидилар. Баъзи нотиқлар юмшоқроқ ибораларни ишлатдилар. Аммо, асосий нарса ибораларнинг қандай шаклда бўлишида эмас. Шу нарса муҳимки, Европа, Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги мамлакатларнинг ғоят кўпчилиги АҚШнинг Вьетнамдаги ҳаракатларини қораламоқда. Жаҳондаги турли давлатларни АҚШ сиёсатига қарши чиқишга мажбур этган сабаблар тамомила тушунарлидир. Вьетнамга нисбатан бебошларча бошланган агрессиянинг амалга оширилишига йўл қўйилар экан, бу нарса агрессорларга мустақилликка интилаётган ёки курашиб қўлга киритилган мустақилликни сақлаб қолишга интилаётган бошқа халқлардан қасос олиш учун вексель топширишдан далолат берган бўлур эди.

Совет Иттифоқи Вьетнам халқининг адолатли кураши билан бирдам эканлигини, агрессияни даф қилиш учун Вьетнам Демократик Республикасига ёрдам кўрсатишга қатъий қарор берганлигимизни Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг минбаридан ҳам туриб таъкидлади. Совет делегацияси Вьетнам масаласини ҳал этиш юзасидан Вьетнам Демократик Республикаси ҳукумати томонидан маълум тўрт модда шаклида илгари сурилган программани изчиллик билан қўллаб-қувватлаётганлигини айтди. Бизнинг шу позициямиз тўғрисида АҚШ вакилларига ҳам дангал айтиб берилган эди. Биз АҚШ вакиллари билан Нью-Йоркда бир неча бор учрашдик.

Совет Иттифоқи қаҳрамон Вьетнам халқини астойдил қўллаб-қувватлайди ва вьетнамликлар рўёбга чиқариш учун жанг қилаётган ҳаққоний иш тантана қилажагига аминдир. Совет кишилари америкалик агрессорларнинг ҳаракатларидан дарғазаб бўлдилар ва Вьетнам Демократик Республикасига нисбатан ўзларининг интернационал бурчларини бажаришга тайёр эканликларини билдирдилар — совет кишиларининг туйғуси, уларнинг жадил иродаси ана шундай. Совет халқининг бу овози қудратли акс садо бермоқда, озодлик, миллий мустақиллик, социал тараққиёт ишини қадрлаётган барча кишилар бу овозга қўшилмоқдалар.

XX сессия кун тартибида турган кўп масалалар,— бундай масалалар юздан ортиқ,— орасида икки масала — ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги ва давлатларнинг ички ишларига аралашишга йўл қўймаслик ҳақидаги масалалар диққат марказида турибди. Совет ҳукумати бу масалаларни Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг муҳокамасига қўйди.

Ядро қуролини бундан буён тарқатишга йўл қўймаслик вазифаси бениҳоя катта аҳамиятга эга. Ядро қуролини ишлаб чиқараётган ва бу қуролга эга бўлган мамлакатлар сонининг кўпайиши ана шундай курол ишлатиладиган урушнинг бошланиш хавфини кучайтиражагига ҳеч ким жиддий суратда шубҳа қилолмайди.

СССР ядро қуролларининг ҳаммасини, уларнинг қайси давлат қўлида бўлишидан қатъи назар, тамомила тақиқлаш ва бутунлай йўқ қилиб ташлаш зарур, деган фикрни қаттиқ туриб ҳимоя қилиб келди ва ҳимоя қилмоқда. Ҳозир ўз ихтиёрида ядро қуроли бўлган беш мамлакат қаторига ядро қуролига эга бўлган янги мамлакатлар келиб қўшилганида, бу билан ер юздаги вазият соғломлашган бўлмас эди. Бу вазият кўп даража хатарли тус олган бўлур эди.

Биз Совет Иттифоқининг ташаббуси яхши самара берганлигини мамнуният билан қайд қила оламиз. Давлатларнинг ғоят кўпчилиги бизни қўллаб-қувватлади. Бош Ассамблея махсус резолюция қабул қилди. Бу резолюция ҳукуматларни «ядро қуролига эга бўлган давлатлар ёки эга бўлмаган давлатларнинг ядро қуролини ҳар қандай шаклда, бевосита ёки билвосита таркатишлари»га имкон бера оладиган баҳоналарга ўрин қолдирмайдиган халқаро шартномани тузиш учун зарур чораларнинг ҳаммасини кўришга чақирди. Худди ана шундай шартнома халқларнинг манфаатларига мос бўлиб тушган бўлур эди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотида аъзо бўлган 90 дан ортиқ давлат Бош Ассамблеянинг бу қарорини ёқлаб овоз берди. Бу қарорга ҳеч ким қарши чиқмади. АҚШ вакиллари ҳам резолюцияни ёқлаб овоз бердилар. Халқлар АҚШ ҳукуматининг резолюция талаб қилганидек ҳаракат қилишини кутишга ҳақлидирлар. Афсуски АҚШ ҳукумати ҳозирча сира ҳам шундай ҳаракат қилмаётир. Бу тўғрида кейинчалик батафсил гапириб ўтамиз.

Бош Ассамблея Совет ҳукуматининг бошқа таклифини — давлатларнинг ички ишларига аралашишга йўл қўймаслик тўғрисидаги таклифини муҳокама қилишни давом эттирмоқда. Давлатларнинг мустақиллиги ва суверенитетини ҳимоя қилиш соҳасида самарали чоралар кўриш учун кўпданоқ вақт келган Бирлашган Миллатлар Ташкилотида кўрсатган ташаббусимизни хусусан кичик давлатларнинг зўр бериб қўллаб-қувватлаётганлиги ҳам буни исбот қилади.

Кичик мамлакатлар империалистларнинг буйруқ бериш сиёсатига кун сайин дуч келмоқдалар ва мустамлакачиларнинг феъл-атворини ўз тажрибаларида яхши билиб олдилар: сенинг олдингда кучсиз бир мамлакат турар экан, уни эзабер, ҳарбий базалар қуриш учун ундан территория талаб қилабер, уни блокларга қўшилишга мажбур эт, мамлакат ташқарисида ва ичкарисида нима қилиш кераклигини унга буюравер. Бирор мамлакат қаршилик кўрсатадиган бўлса, ўз хоҳишингни курол кучи билан қабул қилишга мажбур этмоқ учун қўшинлар ҳам юбориш мумкин. Вьетнам, Доминикана Республикаси, Конго (Леопольдвиль) бунга энг яққол мисол бўла олади.

Совет Иттифоқи ўз таклифини киритганда бевосита ўз манфаатлари тўғрисида ғамхўрлик қилмайди; биз ўзимизни ҳимоя қилишга қодирмиз. Аммо, жаҳонда, айтиш мумкинки, эндигина оёққа босаётган давлатлар оз эмас. Ҳар бир халқнинг ўз ишларини ўзи ҳал этиш ҳуқуқларини ҳурмат қилишга асосланган ҳалол сиёсат ўтказилар экан, у ҳолда бундай давлатларни ҳар тарафлама қўллаб-қувватлаш керак. Бу давлатларга ўзларини ташқаридан бўладиган аралашувдан халос қиладиган мустаҳкам халқаро гарантиялар бериш лозим.

Баъзи мамлакатларнинг ҳукуматлари Бош Ассамблеянинг эътиборини шу масала юзасидан конкрет қарорлар қабул қилишдан четга тортишга ёки бу қарорларни пучга чиқаришни истайдилар. Аммо, уларнинг «йўқ», деб айтишлари қийин бўлса керак, чунки бу нарса Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Уставининг принципларига амал қилишни истамаганликларини тан олиш бўлур эди. Бирор давлат, унинг катта ёки кичик бўлишидан қатъи назар, ички ишларга аралашишга йўл қўймаслик тўғрисидаги декларация ёки резолюция лойиҳасига қарши овоз берар экан, тинчликсеварлик тўғрисида ўзининг сиёсий забонида бўлган ҳамма сўзлар ўзининг ҳақиқий сиёсатини ниқоблашгагина қаратилганлигини тан олиши лозим.

Совет ҳукуматининг ҳар иккала таклифи — ядро қуролини тарқатмаслик ва давлатларнинг ички ишларига аралашишга йўл қўймаслик тўғрисидаги таклифлари Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси XX сессиясининг сиёсий мазмунини кўп жиҳатдан олдиндан белгилаб берди. Бу таклифларнинг ўртага қўйилиши ва уларга жуда катта эътибор берилаётганлиги СССР ленинча ташқи сиёсатининг халқаро майдондаги обрўсини, бу сиёсатга бўлган иззат-ҳурматни янада кўпроқ оширади.

Мустамлакачиликка қарши кураш масалалари XX сессиянинг ишида муҳим ўрин олади. Шу нарсани айтиб ўтишни истайманки, мустамлакачиликка қарши кураш масалалари муҳокама қилинган вақтда ҳам, бошқа кўп проблемалар қараб чиқилган вақтда ҳам социалистик мамлакатлар ва блокларга қўшилмаган давлатлар одатда бир хил позицияларда ёки бир-бирига яқин бўлган позицияларда туриб келдилар. Совет ҳукумати Бирлашган Миллатлар Ташкилотида тинчликсеварлик сиёсатимизнинг мақсадларини тушунган ва тинчлик учун курашда биз билан бир сафда бораётган барча мамлакатларнинг ҳукуматларига миннатдорчилик изҳор қилади.

Бош Ассамблеянинг XX сессияси ўз ишини давом эттирмоқда. Совет Иттифоқига келганда шуни айтиш кераккн, у, сессиянинг ижобий натижалар билан тамом бўлиши учун бошқа социалистик мамлакатлар билан биргаликда қўлидан келган ҳамма чораларни кўрди ва кўради.

Осиё ва Африка мамлакатларининг иккинчи конференциясини чақиришга тааллуқли саволга ўтаман. Ҳозирги вақтда конференцияни ўтказиш масаласи қай таҳлитда турибди ва бу конференцияда қатнашувчи давлатларнинг Совет Иттифоқини мазкур конференцияга таклиф этиш тўғрисидаги позициялари қандай?

Осиё ва Африка мамлакатлари давлат (ҳукумат) бошлиқларининг иккинчи конференциясини чақириш соҳасида анча вақт тайёргарлик кўрилди. Бу тайёргарлик империалистик давлатларнинг агрессивлиги, уларнинг бошқа мамлакатлар ички ишларига аралашуви кучайган ва реакцион кучларнинг миллий озодлик ҳаракатларини бостиришга қаратилган ҳаракатлари авж олган бир шароитда ўтди. Шу сабабли конференция 1955 йилда Бандунгда ўтказилган конференцияда қабул қилинган принципларни мустаҳкамлаш ва ривожлантириш билан бирга, ҳозирги энг муҳим халқаро проблемалар юзасидан Африка-Осиё мамлакатларининг муштарак платформасини ҳам ишлаб чиқиши лозим.

Совет ҳукумати Африка-Осиё конференциясини чақириш ғоясини ва бу конференциянинг мақсадларини актив қўллаб-қувватлади. Совет ҳукумати Совет Иттифоқи конференцияда қатнашишига ва унинг муваффақиятли ўтишига бутун чоралар билан ёрдам беришга тайёр эканлигини билдирди.

Конференцияга тайёргарликнинг бориши ва ташқи ишлар министрларининг октябрь ойининг охири — ноябрь ойининг бошида Жазоирда ўтказилган кенгаши (бу кенгашда 45 мамлакатнинг вакиллари қатнашди) Африка ва Осиёдаги давлатларнинг ғоят кўпчилиги халқларнинг озодлиги ва мустақиллигини қаттиқ туриб ҳимоя қилишда, бутун дунёда хавфсизликни таъминлаш манфаатлари йўлида Совет Иттифоқи билан ҳамкорлик қилишга катта аҳамият бераётганлигини тасдиқлади. Министрлар кенгашида Осиё ва Африка мамлакатларининг конференциясида Совет Иттифоқини қатнаштириш масаласида ижобий фикр айтилди.

Ташқи ишлар министрларининг кенгаши конференцияни чақириш муддатини кечиктиришни ёқлаб чиқди. Совет ҳукумати бу қарорнинг моҳиятини тушунади. Биз ҳам конференцияни ўтказиш муддати конкрет вазиятга қараб Африка ва Осиё мамлакатларининг кўпчилиги томонидан белгиланиши лозим деб ҳисобладик ва ҳозирда ҳам шундай деб ҳисобламоқдамиз.

Келаси йил январь ойининг бошида қаҳрамон Кубанинг пойтахти Гаванада уч қитъа — Африка, Осиё ва Латин Америкаси халқлари бирдамлигининг биринчи конференцияси очилади. Бу конференция мустамлакачиликка, империализмга қарши кучларнинг кенг, ваколатли йиғини бўлади. Совет Иттифоқи ҳам Гавана конференциясида қатнашиб, империалистик агрессияга қарши, тинчлик, миллий озодлик ва мустақиллик йўлида кураш фронтини жипслаштиришга қўмаклашмоқ учун ўзининг дўстлари билан бирга ҳамма чораларни кўради.

Ҳозирги халқаро вазиятга умуман баҳо берган пайтда, аввало, кишиларнинг онгини қандай проблемалар банд қилиб турибди, ҳозирги вақтда халқларни нималар ҳаяжонлантирмоқда ва ҳаяжонлантирмаслиги мумкин эмас, деган масалани ўртага қўйиш керак.

Бу — урушга томон тойиб боришнинг олдини олиш, уруш хавфини йўқотиш масаласидир.

Бу — агрессия ва халқаро таngликлар туғдириш сиёсатини тўхтатиш, ҳар бир халқнинг озодликка ва мустақилликка бўлган ҳуқуқини ҳурматлаш асосида урушнинг мавжуд манбаларини тугатиш масаласидир.

Бу — халқларни ва давлатларни империалистларнинг ўзбошимчалигидан ҳамда уларнинг бошқа халқлар ва давлатларнинг ички ишларига аралашувидан, асрлардан бери ажнабийларнинг зулмига ва эксплуатациясига дучор бўлиб келган миллатларнинг қулликдан муқаррар озод бўлишларига агрессив кучларнинг тўсқинлик қилишга уринишларидан ҳимоя қилиш масаласидир.

Қуролланиш пойгасининг тўхтатилишидан, ядро қуролининг бутун дунёга ёйилиб кетмаслигидан, давлатларнинг ҳарбий машинаси оқибат натижада емириб ташланишидан халқлар ғоят манфаатдордирлар.

Халқларнинг манфаатлари Европада хавфсизликни мустаҳкамлаш проблемасининг ҳал этилишини, инсониятни иккинчи жаҳон уруши гирдобига ташлаган кучларнинг ўзларининг агрессия ништарларини яна ўстиришларига ва игвогарликлар қилмоқ учун ўз қўлларини бўшатиб олишларига йўл қўймасликни талаб қилади.

Халқлар олдидаги ўз масъулиятини ҳақиқатан ҳис қилаётган ҳар бир ҳукумат турмушнинг ўзидан келиб чиқаётган бу талабларни эшитмаслиги ва бундан ўз сиёсати учун амалий хулосалар чиқариб олмаслиги мумкин эмас. Халқларнинг талабларини ва истак-орзуларини қондиришга интилаётганлар учун ўзининг тинчликсевар ленинча ташқи сиёсат йўлига содиқ бўлган Совет Иттифоқи ҳамиша соф виждонли шерик бўлади, халқларни тўлқинлантириб турган ва етилган халқаро проблемаларни ҳал қилиш йўлида ҳамиша актив курашади.

Шу вазифаларга хизмат қилиш Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ҳам бевосита бурчидир.

Депутат ўртоқлар,

Депутатлар группасининг Германия Федератив Республикасига ва унинг сиёсатига тааллуқли саволида Европадаги ҳозирги аҳволнинг энг асосий проблемаларидан бири тилга олинган.

Дарҳақиқат, Германия Федератив Республикаси ўтказаётган ҳозирги сиёсатнинг реваншчилик ва милитаристик моҳияти давлатларнинг тинчликсеварлиги ҳар сафар жиддий синовдан ўтказилаётганида ўзини тобора очиқ кўрсатмоқда. Халқаро муносабатларни соғломлаштириш йўлида ишлаётганлар, Европадаги урушдан кейинги беқарорлик тўғрисида ташвишланаётганлар, уруш хавфини йўқотишнинг етилган масалаларини ҳал қилиш йўлини топиш билан шуғулланаётганлар орасида Федератив Республикани қидириш беҳуда иш бўлур эди. Аммо, кескинликнинг қора булутлари қуюқлашаётган хавфсизликка қарши, қуролланиш пойгасини тўхтатишга қарши, тинчликка қарши фитналар тузоғи қурилаётган жойда Ғарбий Германиянинг борлигини ҳамиша сезиб турасиз.

Шу жиҳатдан қараганда, Германия Федератив Республикасининг канцлери Л. Эрхарднинг 10 ноябрда бундестагда сўзлаган нутқида программа тариқасида айтган гаплари диққатга сазовордир. У, ўзининг мана шу баёнотида Ғарбий Германиядаги янги ҳукуматнинг ташқи ва ички сиёсати кузатаётган асосий мақсадларини ва йўналишларини айтиб берди. Бу баёнот ўзининг мазмуни ва руҳи жиҳатидан ҳатто Германия Федератив Республикасининг ҳукумати учун ҳам одатдан ташқари бўлган ҳужжатдир.

Федератив Республикада кейинги сайлов кампанияси вақтида реваншизм авж олиб кетганлиги сиёсий партияларнинг шовинистик кайфиятидаги доиралар овозини ўзларига қаратишга интилаётганликлари билан кўп жиҳатдан изоҳланади, деган тасаввур кейинги вақтларгача Ғарбда давом қилиб келмоқда эди. Л. Эрхарднинг баёноти бу хилдаги хом хаёлларни улоқтириб ташлади. Бу баёнот ҳатто «совуқ уруш» канцлери К. Аденауэр айтишни лозим топган гаплардан ҳам анча ошиб тушди ва ҳақиқатда милитаристик ва реваншчилик идеяларининг қуйқаси бўлиб чиқди. Бу қадар дангал гаплар камдан-кам учрайди.

Яна бунинг устига Ғарбий Германия канцлерининг программадан иборат бу нутқи реваншчилик йўл-йўриқларига шунчаки қўшимча бўлиб қолмади ва шу йўл-йўриқларнинг кенгайтирилган равишдаги такрорланишидан иборат бўлиб қолмади. Бу нутқда янги бир нарса ҳам бор. Бу нутқ орқали расмий Бонн чамамда бундай демоқчи: Федератив Республика илтимос қилиш учун эмас, балки талаб қилиш учун энди етарлик кучга эга: бошқа давлатлар ва халқлар агар ён беришни истамасалар, Федератив Республика уларга ўз талабларини зўрлаб қабул қилдиришга уриниб кўрмоқ учун тағин ҳам кучлироқ бўлиб қолиши лозим.

Германия Федератив Республикасининг ҳукумати «урушдан кейинги давр тамом бўлди», «1965 йил биз урушдан кейинги давр деб ном қўйиб олган жаҳоншумул-тарихий жараён доирасига кирмайди», деб дангал айтмоқда. Германия Федератив Республикаси ҳукуматининг декларациясидан олинган ва ҳеч бир андишасизлик билан айтилган бу гапларнинг муайян маъноси бор. Бу гаплар гитлерчилар Германиясининг мағлубиятга учраганлиги сабабли Германия Федератив Республикаси зиммасига тушган мажбуриятларни бир йўла улоқтириб ташлаш истагини ифодалаб турибди. Бу гаплар Германия милитаризми гўё иккинчи жаҳон урушини бошламаган давлат каби, фашизмнинг жиноятлари гўё бўлмагандек, гитлерчилар Германияси гўё ҳеч сўзсиз таслим бўлмагандек ҳаракат қилишга интилаётганлигини ифодалаб турибди.

Бонн ўтмишдан юз ўгиришга сабрсизлик билан ҳаракат қилмоқда. Бироқ, у Германия милитаризмининг илгариги босқинчилик сиёсатини «керакмас» деб айтиш учун эмас, балки унинг эски қилиғини яна такрорламоқ учун шундай қилмоқда.

Ғарбий Германия ҳукумати ўзининг ўша программ баёноти билан Европа тарихида гўё янги боб очгандек бўлиб, Европа давлатлари қандай шароитда яшашлари лозимлигини бир неча ўн йил олдин белгилаб қўйишга интилмоқда. Йўқ, тарих федерал канцлернинг гаплари билан бошланмайди ва унинг гаплари билан тамом бўлмайди. Германия Федератив Республикасини яна реванш йўлига судраётганлар, Ғарбдаги немисларни шовинизм ва милитаризм заҳари билан заҳарлаётганлар қай даражада манманлик қилмасинлар, улар Европа тарихини янги бобларга бўлолмайдилар. Бошқа давлатларга даъволар қилиш Ғарбий Германиянинг иши эмас. Германия Федератив Республикаси шу дамгача ҳатто сулҳ шартномасига ҳам эга эмас, у, халқлар олдидаги ва, аввало, Совет Иттифоқи халқлари олдидаги ўз қарзини ҳали сира ҳам тўлаб битирганн йўқ.

Германия агрессиясининг азобини тортган Совет Иттифоқи ва бошқа давлатлар Германия бошлаб берган урушнинг ҳамма оқибатлари учун: миллион-миллион одамларнинг ҳалок бўлганлиги учун, немис-фашист қўшинлари босиб олган территорияларда қилган жиноятлари учун, нацистларнинг зиндонларида ва камоқ лагерларида азоблаб ўлдирилган миллион-миллион кишилар учун, вайрон қилинган шаҳарлар ва қишлоқлар учун, гитлерчиларнинг армиялари босиб ўтган йўлларда улар қилган сонсиз-саноқсиз ёвузликлар учун товон тўлашни талаб қилишга ҳақлидирлар. Улар бунинг учун товон тўлашлари керак ва буни халқимизнинг эсидан чиқариб бўлмайди. Ғарбий Германияда шу сиёсатни белгилаб бераётганларнинг сиёсатидаги ақлга сиғмайдиган бундай ҳаракатлар улардан товон тўлашни талаб қилишни зарур иш қилиб қўйса, бизнинг халқимиз уларнинг олдига шу талабни қўяди.

Совет ҳукумати Германия Федератив Республикасидаги янги ҳукуматнинг программа тариқасидаги шу баёнотига ўз муносабатини билдиришни ҳамда улар эълон қилаётган реваншчилик — милитаристик мақсадларни амалга ошириш йўлидаги ҳар қандай уриниш натижасида туғиладиган жавобгарлик ва хавф-хатарлар тўғрисида огоҳлантириб қўйишни зарур деб ҳисоблайди.

Аслини олганда, Германия Федератив Республикасининг ҳукумати Ғарбий Германиянинг Европада вужудга келган аҳволни ўзгартириш, иккинчи жаҳон урушининг якунларини ревизия қилиш тўғрисидаги талаблари амалга оширилмагунча Европада мустаҳкам тинчлик ҳам бўлмайди, қуролсизланиш ҳам бўлмайди, кескинлик ҳам юмшатилмайди, деб ультиматум қўйишга уринмоқда. Хўш, уларнинг талаблари нимадан иборат?

Биринчидан, Европадаги мавжуд чегаралар ўзгартирилиши лозим эмиш, Европа давлатлари Ғарбий Германиянинг социалистик давлатларга нисбатан ва аввало, Германия Демократик Республикасига нисбатан авантюристик планларини қўллаб-қувватлашлари лозим эмиш.

Иккинчидан, ҳарбий соҳадаги, айниқса ядро билан қуролланиш соҳасидаги чеклашларнинг ҳеч бири Германия Федератив Республикасига жорий қилинмаслиги лозим эмиш.

Уларнинг кўзлаган мақсади жуда очиқ кўриниб турибди ва гитлерчилар Германияси ўтказиб келган ва шу империя билан биргаликда йўқ бўлиб кетиши лозимлиги ҳаммага аён бўлган концепцияларни ниҳоят даражада эслатиб турибди. Шунга қарамай бу концепциялар йўқ бўлиб кетмади. Ҳамма немисларни гитлерчилар империясининг байроқлари остида бирлаштириш шиори ўрнига, 1871 йилги чегараларни тиклаш ва «ҳаёт маконини» уруш йўли билан қўлга киритиш шиори ўрнига энди 1937 йилги чегаралар тиклансин деб талаб қилмоқдалар. Қуролланиш пойгасини қамчилашда Германия Федератив Республикасининг ролига келганда эса бу соҳада Ғарбий Германия ҳукумати ўз ўтмишдошларининг ҳатто ибораларини ҳам сўзма-сўз такрорламоқда.

Европадаги бошқа кўп мамлакатлар каби Совет Иттифоқи ҳам ўз хавфсизлигини иккинчи жаҳон урушининг натижалари Германия Федератив Республикаси ҳукуматини қаноатлантириши ёки қаноатлантирмаслигига боғлиқ қилиб қўймоқчи эмас. Федератив республиканинг сиёсати учун масъул бўлган арбоблар шу нарсани унутмасликлари керак эдики, Европадаги ҳозирги аҳвол халқларнинг фашистлар агрессиясига қарши озодлик кураши натижасида, бошқа мамлакатларнинг территорияларини босиб олиш ва уларни қул қилиш мақсадида уруш бошлаган герман милитаризмига ва нацизмига қарши кураш натижасида вужудга келган.

Жиноятқор гитлерчилар давлати уруш давомида мағлубиятга учратилди, ўзининг барча давлат муассасалари ва чегаралари билан биргаликда йўқ қилинди. Германия Федератив Республикаси собиқ гитлерчилар империяси территориясининг фақат бир қисминигина мерос қилиб олди ва ҳатто 1954 йилги Париж битимларига кўра, у ўзи давлат бўлиб тузилган ва яшаб келаётган чегаралар доирасидагина ҳаракат қилиши мумкин.

Шарқда ёки ғарбда, шимолда ёки жанубда, қаерда бўлмасин шу чегаралар доирасидан четга чиқишга ҳар қандай уриниш агрессиянинг худди ўзи бўлади ва бунинг натижасида Германия Федератив Республикаси ҳар қандай агрессор дуч келадиган оқибатларга ўзини рўпара қилган бўлади.

Бош немис ҳарбий жиноятчиларини суд қилган ва жазолаган Нюрнберг халқаро трибуналининг 20 йиллигини яқиндагина халқлар нишонлаб ўтдилар. Трибуналнинг қарорлари ўтмишда қолиб кетадиган шунчаки қасос олиш бўлгани йўқ. Бу қарорлар қўшни давлатларга қарши агрессия маршрутларини янгидан тузаётганларни ва баъзи поляк ва совет шаҳарларини кўрсатиб турадиган белгиларни Ғарбий Германия йўлларининг мўлюлушларига ҳозир ҳам қўйиб чиқаётганларни қаттиқ огоҳлантирадиган қарорлардир. Лекин шу нарсани эслатиб ўтиш ортиқча бўлмайдики, бундан атиги 20 йил муқаддамгина Ғарбга кудратли куюндек силжиб борган Совет Армияси Европа халқларига озодлик олиб бора туриб, йўл кўрсатувчи бундай белгиларни агрессорга қарши қаратишга, фашистлар уяси томон буриб қўйишга муваффақ бўлган эди.

Европанинг ҳозирги ҳолатда мавжуд бўлиб туриши Германия Федератив Республикасининг рухсат беришига муҳтож эмас. Германия Федератив Республикаси ҳукуматининг мавжуд чегараларга муносабати шунинг учун ҳаммани қизиқтирадики, бу муносабат Федератив Германия ҳукуматининг сиёсати тинчлик манфаатларига хизмат қилаётирми ёки тинчлик манфаатларига қарши қаратилган сиёсатми эканлигини кўрсатиб турибди.

Европадаги давлат чегаралари масаласи узил-кесил ва сира ўзгартирилмайдиган бўлиб ҳал қилинганлигини Бонндагилар шу вақтгача тушуниб олмаган бўлсалар, у ҳолда Совет ҳукумати яна огоҳлантириб шуни айтишга мажбурки, агар Германия Демократик Республикасининг, Польша Халқ Республикаси, Чехословакия Социалистик Республикаси ёхуд бошқа бирор социалистик мамлакатнинг чегараларига Германия Федератив Республикаси ҳамла қилишга уринадиган бўлса, у ҳолда Совет Иттифоқи буни ўз чегараларига қилинган ҳамла деб ҳисоблаган бўлур эди ва шундан келиб чиқадиган хулосаларга қараб иш тутган бўлур эди.

Герман фашизми ҳалок қилган ўн миллионлаб одамларни тирилтириш мумкин бўлмаганидек, гитлерчилар рейхининг чегараларини ҳам қайта тиклаш мумкин эмас. Йигирма миллиондан кўпроқ совет кишиларининг ҳалок бўлганлиги, ўн минглаб шаҳарлар ва қишлоқларнинг вайрон бўлганлиги Совет Иттифоқи учун пропаганда эмас ва шунчаки бир тарих эмас.

Совет ҳукумати шу нарсага қатъият аминдирки, Европадаги мавжуд давлат чегараларининг дахлсизлигини ҳимоя қилиш Совет Иттифоқининг манфаатларига ҳам, шунингдек Европадаги бошқа мамлакатлар ва халқларнинг — поляклар, чехлар, словаклар, югославлар, французлар, инглизлар, немислар, белгияликлар, норвежлар, данияликлар, голландияликлар ва бошқа халқларнинг манфаатларига ҳам мос бўлиб тушади.

Бундесверга ядро қуролини олиб беришни ҳозир Германия Федератив Республикаси ўзининг милитаристик программасига негиз қилиб олди. Ҳукумат баёнотида айтилишича, «ядро мудофаасида иттифоқчилар (НАТОдаги иттифоқчилар) ўзларига бўлаётган хавфнинг даражасига мувофиқ ва ўз зиммаларидаги юкнинг даражасига мувофиқ қатнашишлари лозим» эмиш. Германия Федератив Республикасининг ҳукумати Ғарбий Германиянинг реваншчилик даъволарига кўрсатилаётган қаршиликни «хавф» деб тушунаётганлиги сабабли, бу гаплардан Германия Федератив Республикаси Европада энг катта хавф остида қолган мамлакат деган маъно келиб чиқади. НАТОдаги ҳарбий харажатларнинг энг кўпини кўтаришда Федератив Республика АҚШдан кейин иккинчи ўринда турганлиги сабабли, Федератив Республика Шимолий Атлантик блокининг ядро стратегиясини белгилашда АҚШдан сўнг алоҳида, иккинчи роль ўйнашга ўзини ҳақли деб ҳисобламоқда.

Хуллас, канцлернинг программ нутқи ядро билан қуролланишда «тенг ҳуқуқли» бўлишни шунчаки талаб қилиб айтилган гап эмас, бу нутқ Германия Федератив Республикасининг Европадан ташқарида турган муайян кучларга таяниб, Ғарбий Европада ҳукмронлик мавқеини олишга йўллайдиган нутқдир.

Канцлер, замонавий қурол уруш воситаси эмас ва бу қурол «масалаларни тинчлик билан ҳал қилишга қаратилган сиёсий стратегиянинг асбобига тобора кўпроқ айланиб кетмоқда», деган гапларни айтиб, йўлакай кашфиёт ҳам қилиб қўйди. Бошқача сўз билан айтганда, Германия Федератив Республикасининг ҳукумати ўзининг реваншчилик мақсадларига, унинг ўз ибораси билан айтганда, «тинч воситалар билан»... ядро қуроли ёрдами билан эришмоқчи.

Германия Федератив Республикаси ҳукуматининг фақат тинч воситалар билан ҳаракат қиламиз деган гапларининг моҳияти мана шу тариқа ошкор бўлиб қолмоқда.

Агар гап ядро қуроли каби хатарли нарса устида бормаганида эди, бу хилдаги мулоҳазаларнинг асоссиз эканлигини кўрсатиб ўтиш билан чекланиб қолиш мумкин бўлур эди. Лекин бунда гап жуда жиддий масала устида бораётир.

Бундан буён ядро қуролининг тарқалишига қандай қилиб йўл қўймаслик масаласи ҳозирги вақтда жаҳонда кенг муҳокама қилинмоқда. Ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги резолюцияга қарши Бирлашган Миллатлар Ташкилотида ҳеч ким овоз бермаганлигини айтиб ўтган эдик. Германия Федератив Республикасининг ҳукумат баёноти Бош Ассамблеянинг жаҳондаги давлатлар катта кўпчилигининг иродасини ифодаловчи қарорига қарши берилган овоздир. Ғарбий Германия етилган мана шу масалага доир шартнома тузилишини барбод қилмоқчи бўлиб турибди ҳамда кўндиришга уриниш, шантаж ва дўқлар қилиш йўли билан ўз иттифоқчиларини ҳарбий соҳада яна ён беришга мажбур қилмоқчи бўлиб турибди.

Ҳозирги вақтда Ғарбдаги баъзи мамлакатларнинг пойтахтларида Ғарбий Германия бундесверини ядро қуролига яқин йўлатишнинг турли режаларини тузмоқдалар. НАТОнинг кўп томонлама ёки Атлантик ядро кучларини вужудга келтириш, ракета-ядро қуролига нисбатан «икки калит системаси» деб аталган системани жорий қилиш лойиҳалари муҳокама қилинмоқда. Хабарларда айтилишича, канцлер Л. Эрхард АҚШга қиладиган сафари вақтида у олиб борадиган суҳбатларда мана шу масалаларнинг ўзи асосий тема бўлиши лозим.

Варшава шартномасининг қатнашчиси бўлган Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар НАТОнинг ядро кучларини вужудга келтириш лойиҳаларига ўзларининг муносабатларини очиқ айтдилар ва уларнинг бу муносабатлари яхши маълум. Ҳозир Германия Федератив Республикасининг территориясида жойлаштириб қўйилган ядро қуролини ишга солиш учун американликларнинг ҳам, ғарбий немисларнинг ҳам биттадан «калити» бўлишини таъминлайдиган «калитлар» системасига келганда, бу вариант билан НАТОнинг ядро кучларини вужудга келтириш планлари ўртасидаги фарқ аслини олганда фақат битта: тил бириктирувчилар доираси торроқ бўлади-ю, аммо тинчлик учун хавф тағин ҳам кўпроқ бўлади.

Кейинги вақтларда Ғарб давлатларининг ҳукуматлари Германия Федератив Республикасининг иштирокида қандайдир комитет тузиш йўли билан Федератив Германиянинг ядро қуролига яқинлаштирилишини ниқоблашга уринмоқдалар. Ғарбий Германиянинг иштирок қилиши асло хавф туғдирмайди, чунки унинг иштироки билан фақат ядро стратегияси масалаларигина, ядро қуролига тааллуқли масалаларгина, шу жумладан бу қуролни қўлланиш масаласигина муҳокама қилинадиган бўлади, деб даъво қилмоқдалар. Ядро қуролини қўлланиш масаласини унчалик аҳамияти бўлмаган, бачкана масала деб кўрсатмоқчилар. Урушда биз билан бирга бўлган баъзи собиқ иттифоқчиларимиз уруш тамом бўлганидан кейин орадан йигирма йил ўтар-ўтмас энг даҳшатли қуролни — ядро қуролини герман милитаристларининг қўлига тутқизишга шайланиб турибдилар.

Ахир, буни урушда енгиб чиққан давлатларнинг урушдан кейин ўз зиммаларига олган тантанали мажбуриятларига мос бўлиб тушаётган иш деб бўладими? Йўқ, бу — ўша мажбуриятларга, аввало, милитаризмни ва нацизмни Германия тупроғида йўқ қилиб ташлашни кўзда тутган Потсдам битимига бутунлай зид бўлиб тушаётган ишдир. Ўзининг мана шу мажбуриятларига содиқ бўлган Совет Иттифоқи Европа хавфсизлиги масалаларида ҳар бир давлатнинг ҳаракатларига, аввало, бу ҳаракатлар Потсдам битимига қанчалик мос бўлиб тушаётганлигига қараб баҳо беради ва бундан буён ҳам шундай қилаверади. Чунки Совет Иттифоқи Германия масаласидаги ўз сиёсатини, шу жумладан Германия Федератив Республикасига нисбатан бўлган ўз сиёсатини Потсдам битимини ҳурматлаш асосига қуриб келди ва қурмоқда.

(Охири учинчи бетда).

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИНИНГ ҚОНУНИ

ССCРДАГИ ХАЛҚ КОНТРОЛИ ОРГАНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Текшириш ва контрол ишларига меҳнаткашларни кенг равишда тортиш ҳамда уларнинг контрол органлари ишидаги ролини ошириш мақсадида Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

1-модда. Партия-давлат контроли органлари Халқ контроли органларига айлантирилсин.

2-модда. Белгилаб қўйилсинки, СССР Халқ контроли комитети, иттифоқдош республикалар халқ контроли комитетлари, автоном республикалар халқ контроли комитетлари, ўлка, область, автоном областлар, округ, шаҳар ва район халқ контроли комитетлари, шунингдек меҳнаткашлар депутатларининг қишлоқ ва посёлка Советлари ҳузуридаги, корхоналардаги, колхозлар, муассасалар, ташкилотлар ва ҳарбий қисмлардаги халқ контроли группалари ва постлари СССРдаги Халқ контроли органларидир.

3-модда. Халқ контроли органлари СССР Министрлар Совети тасдиқлайдиган Низом асосида иш олиб борадилар.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси **Н. ПОДГОРНИЙ.**
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль. 1965 йил 9 декабрь.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

СССР Олий Совети депутатларининг баъзи ташқи сиёсат масалаларига доир саволларига жавобан СССР ташқи ишлар министрининг ахбороти юзасидан

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси XX сессиясининг бориши тўғрисида, Германия Федератив Республикаси канцлерининг ҳукумат баёнотига баҳо бериш тўғрисида ҳамда Осиё ва Африка мамлакатлари иккинчи конференциясининг чақирилиши тўғрисида СССР Олий Советининг депутатлар группалари берган саволларга жавобан СССР ташқи ишлар министри депутат А. А. Громиконинг ахборотини муҳокама этиб, Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

Депутатларнинг саволларида ва СССР ташқи ишлар министри депутат А. А. Громико ахборотида айтиб ўтилган масалалар бўйича СССР ҳукуматининг ташқи сиёсати маъқуллансин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси **Н. ПОДГОРНИЙ.**
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль. 1965 йил 9 декабрь.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

Ўртоқ А. И. Микоянни СССР Олий Совети Президиуми Раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисида ва уни СССР Олий Совети Президиуми аъзоси қилиб сайлаш ҳақида

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

1. Ўртоқ Анастас Иванович **Микояннинг** СССР Олий Совети Президиуми Раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги илтимоси қондирилсин.

2. Ўртоқ Анастас Иванович **Микоян** СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси қилиб сайлансин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси **Н. ПОДГОРНИЙ.**
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль. 1965 йил 9 декабрь.

СССР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРИ А. А. ГРОМИКОНИНГ СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ САВОЛЛАРИГА ЖАВОБАН АХБОРОТИ

(Боши иккинчи бетда).

Қўшма Штатларда Германия Федератив Республикасининг сурбетлик билан қилаётган даъволари олдида босқичма-босқич чекинишга тайёр бўлиб турган доиралар бор. НАТОга аъзо бўлган Ғарб мамлакатларининг айрим ҳарбий бўлинмаларини ва, биринчи галда, Ғарбий Германия бундесверининг бўлинмаларини Американинг ҳарбий маъмурлари ўзларининг тактик атом қуроллари билан қуроллантирмоқдалар, деган хабарлар яқинда пайдо бўлиб қолди. Шу билан бирга, бу қуролни контроль қилиб туриш оқибат натижада АҚШнинг қўлида қолади ва америкаликларнинг рухсати ва ижозати бўлмай туриб, бу қурол ишга туширилиши мумкин эмас, деган юпатувчи изоҳлар берилмоқда.

Хўш, бу ўта ишончли «контроль» амалда қандай бўлади? Ғарбий Германиянинг тайёр қилиб қўйилган ракеталари ва Американинг ядро қуроли юклаб қўйилган самолётлари олдида АҚШнинг иккитадан ҳарбий хизматчиси қоровуллик қилиб турар эмиш. Атом ажалини бутун бошли иккита солдат қўриқлаб турар экан!

Самарали контроль, гарантиялар бўлади, бир талай қулфлар ва калитлар бўлади, деган гаплар билан халқларни лақиллатиб бўлмайди. АҚШ ишни қаёққа бураётганлиги тўғрисида очиқ-ойдин жавоб бериши лозим, чунки ядро қуролини тарқатмаслик вазифаси билан Германия Федератив Республикасининг бундесверини ядро қуролига яқинлаштириш вазифаси бир-бирига сира тўғри келмайдиган нарсалардир. АҚШ ҳукумати ҳам, шунингдек ўзининг ташқи ишлар министри яқинда Москвага келиб кетган Англия ҳукумати ҳам реалистикроқ позицияга ўтиб олурлар ва ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги халқаро шартномага қўл қўюрлар, деб Совет ҳукумати умид қилади.

СССР ҳукумати совет халқининг хавфсизлиги учун ўз зиммасидаги масъулиятни англаб ва герман агрессиясининг олдини олиш ишида ўз зиммасидаги масъулиятларни англаб шуни айтишни зарур деб ҳисоблайдики, агар мавжуд халқаро битимларга хилоф равишда НАТОнинг баъзи давлатлари Германия Федератив Республикасининг ядро қуролига бўлган талабларини кўп томонлама ядро кучлари шаклидами ёки Атлантик ядро кучлари шаклидами, қандайдир «атом комитети» тузиш асосидами ёки бошқа ҳар қандай шаклдами қондирадиган бўлсалар, у ҳолда Совет Иттифоқи Европада тинчликни таъминламоқ учун ўзининг иттифоқчилари ва дўстлари билан зарур деб топган ҳамма чораларни кўришга мажбур бўлади.

Германия Федератив Республикасининг янги ҳукумати мамлакатни янада ҳарбийлаштиришга қаратилган ўзининг йўлини Ғарбий Германия аҳолисининг назарида ҳар қандай қилиб бўлса ҳам оқлашга, Ғарбий Германияда қуролланиш пойгасининг давом эттирилиши катта хавф туғдирмайди, деган фикрни Ғарбий Германия аҳолисига уқтиришга уринмоқда. Унинг программ баёноти қуролланиш пойгасини жадаллаштириш ниятида эканлигини, бундай шантаж сиёсати фойда келтира бошлайди, деган умидда шовинистик дўқлар ва кескинликлар билан халқларнинг тинкасини қуритадиган ишлар қилиш ниятида эканлигини кўрсатиб турибди. Буни мамлакат ичида қилинадиган ишларнинг канцлер эълон қилган плани — Ғарбий Германия аҳолисини фавқулодда қонунлар кишани билан занжирбанд қилиб қўйиш, иш кунини узайтириш, аҳолига бериладиган иона ва нафақаларни камайтириш, солиқларни ошириш плани ҳам кўрсатиб турибди.

Ғарбий Германиянинг ҳукмрон доиралари бу йўлни бир йил эмас, бир неча йилдан бери қайсарлик билан тутиб келмоқдалар. Лекин Германия Федератив Республикасининг ҳукумати ўзининг ташқи сиёсати ва, даставвал Германия масаласидаги сиёсати самарасиз бўлиб чиққанлигини ҳатто ўзининг бундестагдаги программ баёнотида ҳам яшира олгани йўқ. Тўғри, Германия Федератив Республикасининг ҳукумати Германия проблемаси нима сабабдан ҳанузгача тинч бартараф этилмаганлигини, Германияни бирлаштириш ҳозирги кунда ақлирасо кишининг кўзига нима сабабдан борган сайин ҳар қачонгига нисбатан олисдаги иш бўлиб кўринаётганлигини, Германия Федератив Республикасининг кўпгина давлатлар билан ва, аввало, социалистик мамлакатлар билан муносабатлари нима сабабдан, силлиқроқ қилиб айтганда, кескин бўлиб қолаётганлигини ҳар томонлама хас-пўшлашга ҳаракат қилмоқда. Ҳолбуки, бунинг сабаблари равшан кўриниб турибди: Германия Федератив Республикасининг ҳукмрон доиралари Германиянинг бирлигини сони ҳозирдаёқ ярим миллион кишидан иборат бўлган бундесверга, НАТОга алиштирдилар, эндиликда эса ядро қуролини қўлга киритиш йўлида Германиянинг бирлигига узил-кесил жапоза ўқимоқчилар.

Канцлернинг баёнотидан шундай маъно чиқадики, Германия Федератив Республикасининг ҳукумати иғвогарлик ишларини тарк этиш ниятида эмас, у, Ғарбий Берлинни ана шу иғвогарлик ишлари учун объект қилиб олган. Ўз-ўзидан маълумки, Ғарбий Берлин Германия Федератив Республикасига қарашлидир, деган мулоҳазалар юритилаётгани билан Ғарбий Берлин Германия Федератив Республикасиники бўлиб қолмайди ва қолиши ҳам мумкин эмас. Ғарбий Германия Ғарбий Берлинни ўзиники қилиб олиш учун ҳеч қандай ҳуқуқларга эга бўлган эмас эди ва эга ҳам бўла олмайди. Дарвоқе, буни урушдан кейин иттифоқчилар ўртасида тузилган битимларнинг бошқа қатнашчилари ҳам эътироф этмоқдалар. Ана шу шаҳарни Германия Федератив Республикасининг составига қўшиб олишга уринишлар доимо тегишли зарбага учрай беради.

Германия Федератив Республикасининг ҳукумати халқаро миқёсда Германия Демократик Республикасининг обрўйи тинмай ошиб бораётганлигига ҳалақит беришнинг уддасидан чиқа олмай, бошқа мамлакатларга нисбатан сиёсий зўравонлик ва иқтисодий тазйиқ кўрсатиш йўлини тутмоқда. Германия Федератив Республикасининг ҳукумати ўзининг Германия Демократик Республикасига нисбатан душманлик йўлини қўллаб-қувватлайдиган ва «Хальштейн доктринаси» деб аталмиш доктринага бўйсунадиган мамлакатларгагина иқтисодий «ёрдам» беражагини айтмоқда. Бу эса бошқа давлатларнинг ички ишларига ошкора ва қўпол суратда аралашиш бўлиб, бу сиёсат тобора кенг равишда қоралланмоқда.

Ташқи сиёсатда бир-бирига тамомила қарама-қарши концепциялар ва мақсадларга эга бўлган иккита герман давлати бор. Германия Демократик Республикаси агрессия қилиш ва бошқа мамлакатларнинг ишларига аралашиш сиёсатидан абадий воз кечган. Потсдам принциплари Германия Демократик Республикасининг территориясида амалда рўёбга чиқарилди. Германия Демократик Республикаси тинчлик, мавжуд проблемаларни тинч ҳал қилиш, Европада вазиятни нормаллаштириш йўлини қатъиян тутиб келмоқда.

Урушдан кейин бутун герман халқи олдида ўз ҳаётининг сиёсий ва иқтисодий укладини тубдан янгилаш, Германияни тинч ривожланиш йўлига олиб чиқиш истиқболи очилди. Лекин ҳозирги кунда Бонида ҳокимият жиловини ўз қўлида ушлаб турган кишилар ўтмишдан юз ўгириш учун ўзларида мардлик топа олмадилар, аниқроқ қилиб айтганда, буни хоҳламадилар. Герман милитаризми ва нацизмини таг-томири билан тугатиш йўлига Ғарб давлатларидаги муайян доиралар томонидан қўйилган ҳар бир тўсиқни улар қалин деворга айлантиришга жон-жаҳдлари билан ҳаракат қилиб, шу девор орқасида Германиянинг ғарбий қисмидаги милитаризм ва реваншизмнинг нафасини ростлаб олмоғи учун имконият туғдирмоқчи бўлдилар.

Эндиликда Германия Федератив Республикасининг ҳукумати ўзининг реваншчилик программасини, ядро қуролини қўлга киритиш ҳақидаги сурбетларча даъволарини барча немисларнинг хоҳиш-иродасини ифода этиш қилиб кўрсатмоқчи бўлади, ваҳолонки, тинчликка душманликдан иборат бўлган бу йўл Федератив Республиканинг ўзида ҳам аксарий кўпчилик аҳолининг орзу-истакларига зид бўлиб тушаётганлиги равшан кўриниб турибди.

Албатта, Германия Федератив Республикаси ҳукмрон доираларининг чексиз такаббурликлари билан уларнинг реал имкониятлари ўртасида ер билан осмонча фарқ бор. Федерал ҳукуматнинг гапини қарангки, у, «Германия қайта бирлаштирилган тақдирда» Совет Иттифоқига «хавфсизликни гарантиялаб бериш»га тайёр эмиш. Унинг бу гапи, ҳеч бўлмаганда, ғалати бўлиб туюлади, холос. Совет давлати ҳаётда юз берадиган ҳар қандай эҳтимолга қарши Германия Федератив Республикаси томонидан бериладиган ҳеч қандай гарантияларга зор эмас.

Ғарбий Германия милитаристларининг иноятн билан Европада тинчлик барқарор бўлиб тургани йўқ, бинобарин, халқлар Ғарбий Германиянинг у ёки бу даъволари ва талабларини қондирсак, Германия Федератив Республикасининг марҳамати тутиб, бизга гарантиялар берармикин, деб ундан умидвор бўлмайдилар. Халқлар Германия Федератив Республикасидан шуни талаб қиладиларки, у, сўзсиз таслим бўлиш тўғрисидаги ҳужжатдан, гитлерчилар Германиясининг мағлубияти ҳақидаги декларациядан, иттифоқчиларнинг урушдан кейинги битимларидан ўзи учун келиб чиқадиган мажбуриятларни бажарсин. Ана шу ҳужжатлар ҳозирда ҳам амалдадир ва бундан буён то Германия билан сулҳ шартномаси тузилгунча ўз кучини сақлаб қолади.

Германия Федератив Республикасининг янги ҳукумати илгари сурган программага қўшилаётгани ё қўшилмаётганлигидан қатъи назар, Ғарбий Германиядаги ҳар бир немис ўтмишдаги агрессия эвазига Германия қандай товон тўлаганлигини билмаслиги мумкин эмас. Гитлернинг ва унинг генералларининг авантюризми эвазига, уларнинг урушдаги ваҳшийлиги эвазига, бошқа мамлакатлар ва халқларни қулликка солиш ҳақидаги телбаларча планлар эвазига Германия бекордан-бекорга ҳалок бўлган миллион-миллион немисларнинг жони билан, сўзсиз таслим бўлиш билан, Германия рейхи бошлиқларининг асосий ҳарбий жиноятчилар сифатида қаттиқ жазога дучор бўлиши билан, халқаро ишончни йўқотиб қўйиш билан товон тўлади. Тарихга тузатиш киритиш, реванш олиш йўлидаги янги уринишлар эвазига тўланадиган товон беқиёс даражада оғирроқ бўладики, бу тўғрида ҳеч ким хом ҳаёлга берилмаслиги керак.

Немис халқи иккинчи жаҳон урушида жуда кўп одамларни қурбон берди ва моддий жиҳатдан ғоят катта талафотлар кўрди. Немис халқи урушнинг нималигини билади, ҳарбий авантюралар қандай кулфатларга олиб боражагини ўз тажрибасида синаб кўрди. Шу сабабдан, реванш олиш умидидан воз кечиш, бошқа давлатлар билан ва, биринчи галда, қўшни давлатлар билан нормал муносабатлар ўрнатиш учун ҳамда Европада вазиятни соғломлаштиришга қаратилган куч-ғайратларга Германия Федератив Республикасининг бош қўшиши учун барча имкониятлардан фойдаланиш ҳам Ғарбий Германия аҳолисининг манфаатларига мос бўлиб тушади.

Совет Иттифоқи Ғарбий Германияни расвои-радди-маърака бўлган давлат, деб билмайди. Биз Ғарбий Германияни нуқул учига чиққан милитаристлар ва реваншчилардан иборат, деб ҳеч қачон ҳисоблаган эмасмиз ва ҳисобламаймиз.

Ғарбий Германияда гитлерчиларнинг террори олдида, гестапо зиндонлари олдида бош эгмай, фашизм ва милитаризмга қарши мардонавор курашган кучлар борлигини совет кишилари биладилар. Немис ишчилар синфининг, Германияда халқлар ўртасида тинчлик ва дўстлик учун, бутун герман халқининг тинч демократик йўл билан ривожланиши учун курашаётган барча софдил ва прогрессив кишиларнинг шонли традицияларини маън этиб ҳам, йўқ қилиб ҳам бўлмайди. Бу традициялар яшайверади.

Совет Иттифоқи Германия Федератив Республикасига давлат сифатида қарши эмас, балки унинг бошқа мамлакатлар ва халқларга таҳдид солаётган, Европа хавфсизлигига таҳдид солаётган сиёсатидаги ҳозирги йўлига қаршидир. Табиийки, СССР Германия Федератив Республикасидаги социал-иқтисодий ва бошқа тартибларнинг муҳлисларидан эмас, лекин Совет ҳукумати давлатларнинг ички тузилишидаги тафовутларни нормал ва ҳатто яхши муносабатларда бўлиш учун бартараф этилмайдиган тўсиқ деб ҳисобламайди.

Лекин Германия Федератив Республикасининг сиёсатида бурилиш ясалган, милитаризм ва реванш сиёсати ана шу мамлакатнинг барча давлатлар билан тинч ҳамкорлик қилиш сиёсатига, кескинликни, шу жумладан Европадаги кескинликни юмшатиш сиёсатига, тинчлик сиёсатига ўрнини бўшатиб берган тақдирдагина, Совет Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги муносабатларда ана шундай бурилиш бўлиши мумкин.

Германия Федератив Республикаси ҳукуматининг ўз сиёсати тўғрисидаги программ баёноти ҳақида берилган савол муносабати билан Совет ҳукуматининг берадиган жавоби ана шундан иборат.

(Депутат А. А. Громиконинг нутқи қарсаклар билан бир неча бор бўлиниб турди).

АҚШНИНГ ВЬЕТНАМДАГИ АГРЕССИЯСИ МУНОСАБАТИ БИЛАН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ

БАЁНОТИ

СССР Олий Совети Америка Қўшма Штатларининг Жанубий Вьетнамдаги қуролли интервенциясини ва Вьетнам Демократик Республикасига қарши агрессиясини қатъиян қоралайди. Бундай сиёсатни давом эттириш ва ундан келиб чиқадиган оқибатлар учун бутун жавобгарлик АҚШ ҳукумати зиммасига юкланади. Бундан ташқари, АҚШнинг 160 минг кишилик армияси ваҳшиёна метод ва воситаларни қўлланиб, шу жумладан напалм бомбалари, заҳарли ва заҳарловчи моддаларни ишлатиб, Жанубий Вьетнам халқига қарши кенг кўламда уруш ҳаракатлари олиб бормоқда; Американинг бомбардимончи самолётлари Вьетнам Демократик Республикасининг тинч шаҳар ва қишлоқларига, саноат корхоналари ва суғориш системаларига, мактаб ва касалхоналарига ҳужум қилмоқда.

Америка Қўшма Штатларининг Вьетнамдаги агрессияси халқаро ҳуқуқ нормаларини поймол этиш, 1954 йилги Женева битимларини қўпол равишда бузишдан бошқа бир нарса эмас. АҚШ ҳукуматининг ўзи бу битимларга риоя қилишга тантанали суратда ваъда берган эди. Бу агрессия халқаро кескинликни кучайтириб юборди, умумий тинчликни хавф остида қолдирмоқда. Агрессиянинг давом эттирилиши, Вьетнам халқининг ўзининг ҳақиқий вакили — Жанубий Вьетнамни озод қилиш Миллий Фронти (миллий фронт тузилганига шу йил 20 декабрда беш йил тўлади) бошчилигидаги миллий озодлик, ватанпарварлик ҳаракатини қурол кучи билан бостириш мақсадида АҚШ ҳукумати америка қўшинларининг тобора янги кучлари ва ҳарбий техникани Вьетнамга юбораётганлиги ҳарбий конфликтни кенгайтиришга ва Ҳиндихитойда ҳамда бутун дунёда аҳволни янада кескинлаштиришга олиб келиши мумкин, холос.

Жаҳондаги барча эрксевар халқлар Вьетнам халқининг империалистик агрессияга қарши, ўз озодлиги ва мустақиллиги учун олиб бораётган ва сабот-матонат ҳамда бениҳоя зўр мардлик намунаси бўлган қаҳрамонона курашига самимий хайрихоҳ бўлиб, шу курашни астойдил қўллаб-қувватламоқдалар.

Совет Иттифоқи ўзининг интернационал бурчини бажариб, Америка империализмининг агрессиясига қарши курашда Вьетнам халқига ҳар томонлама ёрдам ва мадад бериб келди, бермоқда ва бундан буён ҳам ёрдам ва мадад бераверади.

Вьетнам масаласи юзасидан Женевада тузилган битимлар пухта бажарилган, Америка Қўшма Штатларининг суверен давлат — Вьетнам Демократик Республикасига қарши агрессияси ва Жанубий Вьетнамдаги қуролли интервенцияси тўхтатилган, АҚШ ва унинг иттифоқчиларининг қўшинлари Жанубий Вьетнамдан олиб чиқиб кетилган, Американинг бу мамлакатдаги барча ҳарбий базалари тугатилган, Вьетнам халқининг ўз ишларини ташқаридан ҳар қандай аралашувга йўл қўймай ҳал этиш ҳуқуқи ҳурмат қилинган тақдирда Вьетнамда тинчлик ўрнатиш мумкин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети:

Совет ҳукуматининг АҚШ империалистлари агрессиясига қарши қардош Вьетнам халқи олиб бораётган адолатли курашни қўллаб-қувватлашга қаратилган сиёсатини ва бу йўлдаги амалий тадбирларини якдиллик билан маъқуллайди;

Вьетнам Демократик Республикаси ҳукуматининг ва Жанубий Вьетнамни озод қилиш миллий фронтининг Вьетнам масаласини ҳал этиш борасидаги позициясига тамомила қўшилади.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети барча мамлакатларнинг парламентлари ва ҳукуматларини Америка Қўшма Штатларининг Вьетнамдаги агрессиясини тўхтатишга эришиш ва Вьетнам халқининг ўз ички ишларини мустақил ҳал этишига имкон бериш учун зарур чоралар кўришга даъват этади.

Қаҳрамон Вьетнам халқини қўллаб-қувватлаш ва унга мадад бериш соҳасида социалистик давлатларнинг, барча тинчликсевар мамлакатларнинг ҳаракат бирлиги ва жипслигини мустаҳкамлаш Вьетнам халқининг озодлиги ва муқаддас ҳуқуқларига қасд қилган империализм ва агрессия кучларини тезроқ жиловлаб қўйишга Вьетнамда тинчликни тиклашга ёрдам беради.

СССР Олий Совети Вьетнам халқининг ҳаққоний иши тантана қилажагига, Америка империализми урушқоқ доираларининг агрессив ҳаракатлари муқаррар барбод этилажагига, Шарқий-Жанубий Осиёда халқларнинг тинчлиги ва хавфсизлиги таъмин этилажагига аминдир.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ОЛИЙ СОВЕТИ.

Москва, Кремль
1965 йил 9 декабрь.

ЖАХОН ЯНГИЛИКЛАРИ

Ҳиндистон — Покистон муносабатлари

ДЕҲЛИ, 9 декабрь. (ТАСС). Ҳиндистон мудофаа министрлиги эълон қилган ахборотда айтиладики, 5 декабрдан 6 декабрга қадар Покистон қўшинларининг жанг тўхтатилган линиянинг турли секторларида Ҳиндистон томонига яна бир неча марта бостириб ўтганликлари қайд қилинди. Шу кунлар ичида Ҳиндистоннинг мудофаа қўшинлари Покистонликлардан 17 кишини ўлдирганлар ва жароҳатлантирганлар.

КАРАЧИ, 9 декабрь. (ТАСС). Покистон ҳукуматининг вакили Равалпиндида айтдики, Покистон ва Ҳиндистон қўшинлари ўртасида Вагах ва Бурка (Ғарбий Покистон) яқинида бўлган иккита тўқнашув вақтида Ҳиндистон солдатларидан беш киши ўлдирилди.

Ассошиэйтед Пресс Оф Покистон агентлиги хабар беради: кеча Даккада олинган хабарларга қараганда кейинги 24 соат ичида Ҳиндистон қўшинлари Комилл районидаги Казба атрофида тўртта поездни қаттиқ ўққа тутганлар. Олинган хабарларга қараганда, Ҳиндистонликларнинг ўққа тутиши натижасида баъзи вагонларга шикаст етган, лекин қанча киши қурбон бўлганлиги ва қанча зарар етганлиги тўғрисида ҳозирча маълумот йўқ.

КАРАЧИ, 10 декабрь. (ТАСС). Равалпиндидан берилган расмий хабарда айтиладики, 8 декабрь бутун кун давомида Ҳиндистон қўшинлари Комилла секторида (Шарқий Покистон) бир неча марта ўт очдилар. Покистон қўшинлари бунга жавобан ўт очишга мажбур бўлдилар.

Ассошиэйтед пресс оф Покистон агентлигининг хабар беришича, 7 декабрда Вагах ва Кхем Каран секторларида бўлиб ўтган отишмалар вақтида Ҳиндистон солдатларидан уч киши ўлди ва бир киши ярадор бўлди. Кашмирнинг турли секторларида ҳинд қўшинлари Покистон позицияларини ўқтин-ўқтин ўққа кугиб турдилар.

ДЕҲЛИ, 10 декабрь. (ТАСС). Ҳиндистон мудофаа министрлиги, кечаги маълумотда Покистон қўшинлари ўт очиш тўхтатилган линияни бир неча марта бузганликлари тўғрисида хабар беради. 6 ва 7 декабрда Покистон бўлинмалари Лохур, Ражастхон ва Кашмир секторларидаги бир қанча районларда ҳинд соқчиларини ва ҳинд қўшинлари турган жойларни ўққа тутдилар. Покистон қўшинларининг Ражаури ва Бхимбар (Кашмир) яқинида ўт очишни тўхтатиш линиясидан Ҳиндистон томонга бостириб кирганлиги тўғрисида хабар олинди, дейилади маълумотда.

ЖАНУБИЙ ВЬЕТНАМДАГИ ЖАНГЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 8 декабрь. (ТАСС). Озодлик армиясининг жангчилари бугун Сайгоннинг шарқи-шимолдан 563 километр наридаги Тамки шаҳри яқинида Сайгон қўшинларининг сараланган батальонини қуршаб олганлар ва тор-мор келтирганлар.

Ана шу жангда Американинг кўпгина маслаҳатчилари ўлдирилган ва ярадор қилинган. Жанг районига ташланган Америка вертолетлари ярадор солдат ва офицерлардан фақат 50 тасини олиб кетишга улгурган.

Сайгоннинг ўзида ва унинг атрофидаги жойларда асабийлик вазияти ҳукм сурмоқда. Бугун Сайгон аэропортида граната портлаган. Портлаш натижасида соқчилардан 8 солдат ярадор бўлган. Бу портлаш аэропорт атрофида ҳаммани ваҳимага солган. Америка ҳарбий вакилининг айтишича, Жанубий Вьетнамдаги ватанпарварлар сўнгги бир ҳафта мобайнида Сайгон районида ва унинг атрофидаги жойларда Америка ва Жанубий Вьетнам солдатларига 49 марта ҳужум қилганлар.

ПАРИЖ, 8 декабрь. (ТАСС). Сайгон атрофидаги жойларда озодлик армияси жангчилари билан Америка ва Сайгон қўшинлари ўртасида икки кеча-кундуздан бери бетўхтов жанг бўлиб турибди. Франс Пресс агентлигининг Сайгондаги мухбири юборган хабардан маълум бўлишича, Американинг «В-52» бомбардимончи самолётлари Сайгон атрофидаги жойларни узлуксиз бомбардимон қилмоқда. Сайгон икки кеча-кундуздан бери фронт шаҳрига ўхшаб қолди. Бомба ва снарядларнинг портлашидан шаҳарда иморатлар ларзага келмоқда. Американинг бомбардимончи самолётлари Сайгондан 65 километр ғарби-шимолда Жанубий Вьетнам ватанпарварларининг позициялари устига тонна-тонна бомбалар ташламоқда.

ЖОСУС ЙЎЛДОШ УЧИРИЛДИ

НЬЮ-ЙОРК, 10 декабрь. (ТАСС). Ҳарбий ҳаво кучларининг Ванденбергдаги (Калифорния штати) базасидан кеча ернинг махфий сунъий йўлдоши учирилди. Агентликларнинг хабарларида айтилишича, йўлдош «Тор-агена» ракета системаси ёрдамида учирилган.

ЖАЗОЛОВЧИЛАР ТАЛАФОТ БЕРМОҚДАЛАР

БРАЗЗАВИЛЬ, 10 декабрь. (ТАСС). Анголани озод қилиш халқ ҳаракати оператив қўмондонлигининг бу ерда эълон қилинган ахборотида айтиладики, Кабиндада Анголани озод қилиш халқ ҳаракати партизан отрядларидан бири 6 декабрда ўтказган жанговар ҳужум натижасида португалиянинг 22 солдати ўлдирилди.

Ахборотда айтилишича, португалия мустамлака армиясининг иккита юк машинасида бораётган отряди Луали ва Белице қишлоқлари ўртасидаги йўлда қўйилган пистирмага дуч келди. Ичида 16 солдат бўлган биринчи машина танкка қарши мина ёрдамида йўқ қилинди. Иккинчи машина ангола ватанпарварлари пулеметдан очган кучли ўт остида қолди. Машинадаги 6 солдат ўлдирилди.

Анголани озод қилиш халқ ҳаракатининг ана шу жанговар вазифани бажарган партизанлар отряди, дейилади ахборотда, талафот кўрмай ўз базасига қайтиб келди.

АМЕРИКА ҲАРБИЙЛАРИНИНГ ЛАОСДАГИ ИҒВОГАРЛИКЛАРИ

ХАНОЙ, 10 декабрь. (ТАСС). 1964 йилнинг 17 майидан 1965 йилнинг 30 ноябригача бўлган давр мобайнида Лаоснинг озод қилинган районлари тепасида американинг 194 самолёти уриб туширилди. Вьетнам информация агентлиги «Патет-лао овози» радиостанциясининг эшиттиришига асосланиб ана шу ҳақда хабар беради. Америка самолётлари Лаоснинг Самнеа вилоятидаги ва олтинчи стратегия йўли бўйидаги озод қилинган территорияларда жойлашган аҳоли яшайдиган районларни бомбардимон қилдилар. Шу йил ноябрида американинг еттита самолёти уриб туширилди.

АФРИКА БИРЛИГИ ТАШКИЛОТИНИНГ ҚАРОРЛАРИ РУҲИДА

КАМПАЛА, 8 декабрь. (ТАСС). Уганданинг савдо ва саноат министри Ламек Лубова Жанубий Родезиядан моллар сотиб олишни ва шу мамлакатга моллар сотишни тақиқловчи фармонни имзолади.

Голландия шаҳри Амстердамнинг марказий кўчасидаги бу иншоотга ҳамма қизиқиб қарайди. Бу музика «агрегати» эски шарманканинг яқин туғишгани. Унинг эгаси бир-икки куйни чалиб, йўловчиларга хайр қилишни сўраб мурожаат қилади (ўнгдаги сурат).

В. Кусов фотоси.
(ТАСС фотохроникаси).

— Туристлар, Канар оролларига марҳамат! Исландияга қарашли бўлган Канар ороллари — бу қуёш, ажойиб пляжлар, ҳашаматли ресторанлар демакдир, — деб таклиф қилади буржуазия рекламаси.

Лекин бошқа Канар ороллари ҳам бор. Бу ерда аёллар, эркаклар, кексалар ва болалар вайроналарни эслатувчи кулбаларда яшашади. Очлик ва қашшоқлик уларнинг доимий йўлдоши. Полициячилар туристларни бу ерга қўйишмайди. Бу кўнгилсиз манзарани бегоналар кўриши керак эмас. Чапдаги суратда: «Тўхтанг!» — демоқда полициячи. Бу район чет эл туристларига кўрсатишга арзимайди, негаки у ниҳоятда қашшоқ.

Прессе Бильд-ТАСС фотоси.

„ЖЕМИНАЙ-7" ПАРВОЗДА

НЬЮ-ЙОРК, 9 декабрь. (ТАСС). «Жеминай-7» космик кемасида учаётган америкалик космонавтлар неча маҳаллий вақт билан кундуз соат 3-57 минутда (Москва вақти билан соат 23-57 минутда) Ер атрофини 61 марта айланиб чиқдилар. Космонавтлар Борман ва Ловелл учиш учун тузилган программада кўрсатилган турли топшириқларни бажардилар.

Космик кема Ер атрофини 60-марта айланиб ўтаётганида космонавтлар лазер нурларини юбориш орқали Ердаги станциялар билан кемада туриб гаплашишга учинчи марта уриниб кўриб, натижа чиқаролмадилар. Мутахассислар лазер нурлари орқали гаплашишга бу сафар ҳам қалин булут халақит берди, деб ҳисобламоқдалар.

Айни вақтда Кеннеди бурунида «Жеминай-6» космик кемасини учириш учун тайёргарлик кўрилмоқда. Кемадаги электрон ҳисоблаш-ечиш аппаратида нуқсон борлиги маълум бўлиб қолганлиги сабабли неча бу аппарат алмаштирилди. Агар яна текшириб кўришда кема ускуналарида бирор нуқсон топилмаса, у ҳолда «Жеминай-6» кемаси келаси якшанба ёки душанба куни учирилади.

Учиш учун белгиланган программада бу кемаларнинг космосда бир-бирига яқинлашуви ва бир неча соат биргалиқда Ер атрофини айланиб учишлари кўзда тутилган.

ИЖОДИЙ ТАШАББУСКОРЛИК ВА АКТИВЛИКНИ КУЧАЙТИРАЙЛИК

ВЦСПС ПРЕЗИДИУМИНИНГ ҚАРОРИ

СССР Олий Советининг еттинчи сессияси СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилги планини қабул қилганлиги муносабати билан ВЦСПС президиуми касаба союз ташкилотларининг вазифалари тўғрисида қарор қабул қилди.

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилги планини амалга ошириш деб таъкидланади қарорда, касаба союз ташкилотларидан хўжалик ва маданий қурилишнинг ҳамма соҳаларида меҳнаткашларнинг ижодий ташаббускорлиги ва активлигини кучайтириш талаб этилади.

ВЦСПС президиуми касаба союзлари советлари ва комитетларига СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 йилга мўлжалланган планида белгиланган тадбирларни ишчи ва хизматчиларга кенг тушунтириб беришни топширди. Бу планни бажариш, резервларни қидириб топиш ва улардан тўлароқ фойдаланиш, халқ хўжалигига зарур бўлган маҳсулотлар ишлаб чиқаришни кўпайтиришга ишчи ва хизматчиларнинг куч-ғайратларини сафарбар қилмоқ лозим.

Касаба союз советлари ва комитетлари, дейилади қарорда, социалистик мусобақани кенг авж олдиришлари, бу мусобақани янги техникани жорий қилишга, ишлаб чиқариш қувватларини ўз вақтида ишга тушириш ва ўзлаштиришга, меҳнат унумдорлигини, ишлаб чиқаришнинг рентабеллиги ва маданиятини оширишга қаратишлари лозим. Маҳсулот сифатини яхшилаш учун умумхалқ курашини уюштириш зарур.

ВЦСПС касаба союз ташкилотларини, саноат корхоналари ва қишлоқ хўжалиги, қурилиш, транспорт ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларида ишловчи ишчиларни, инженер-техник ходимларни ва хизматчиларни беш йилликнинг биринчи йили бўлган 1966 йил планини, Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXIII съезди шарафига олинган юксак мажбуриятларни бажариш учун социалистик мусобақани янада кенг авж олдиришга даъват этди. (ТАСС).

МЕДИЦИНА БИЛИМЛАРИ—ҚИШЛОҚҚА

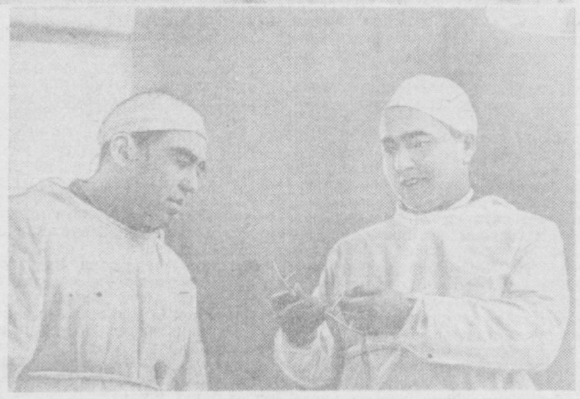

Суратларда: (Юқоридан пастга) Доцент О. Қодиров КПСС Марказий Комитети сентябрь Пленуми қарорлари ҳақида лекция ўқимоқда; доцент К. Аъзамов беморни кўрмоқда; доцент Қ. Болтаев (ўнгда) шифохона хирурги билан суҳбатда.

Доцент Очил Қодиров яқин ўтмишни эслайди. У Ўзбекистон оқсоқоли Йўлдош Охунбобоев билан бу ерларга келганда (1927 йилда) бор-йўғи битта фельдшер бўлган экан.

Ҳозир-чи? Шаҳар тусини олган обод ва озода, тартиб билан тушган кўркам бинолар безаган бу посёлкага район касалхонаси жойлашган. 31 врач, 171 ўрта маълумотли медик район меҳнаткашлари соғлиғининг посбони. Тиббий ёрдам кўрсатиш даргоҳидан асар ҳам бўлмаган жойда ҳозир 7 та участка касалхонаси, шунча дорихона, 39 та фельдшерлик-акушерлик пункти ишлаб турибди. Уларда ишлаётган кадрлар ҳам шу ерлик кишилар, аксарияти Тошкент Давлат медицина институти «қалдирғочлари». Улардан энг олдин «қанот чиқаргани» Мамат Мийирбеков. У Навоий номли қишлоқ хўжалик артели аъзолари саломатлигига 20 йилдан буён посбон. 1955 йили институт даргоҳидан келган терапевт Иброҳим Солижонов, 1957 йилдан меҳнат фаолиятини бошлаган район даволаш санитария бирлашмаси бош врачи Ғани Қўшпоқов, район болалар врачи Неъмат Маҳмудов ва бошқаларни мисол қилиб келтириш мумкин.

Мана бугун устозлар ўз шогирдлари ҳузурига келиб, улар қандай иш юритаётгани, ютуқ ва камчиликлари билан танишмоқда. Мақтаса арзигулик муваффақиятлари бор шогирдларнинг. Аҳоли ўртасида профилактика ишлари яхши йўлга қўйилганлиги учун бу йил район бўйича биронта ҳам ич терлама касали билан оғриган киши бўлмади. Дизентерея ўтган йилгидан икки марта камайди. Колхозчилар ва совхоз ишчилари ўртасида дифтерия сира учрамади.

Институтдан келган атоқли медик олимлар ишни район шифохоналарини айланишдан бошлашди. Шифохоналардаги яхши тартиб, озодаликдан ҳамма хурсанд. Дзержинский номли колхоз ўз маблағига қуриб олган катта шифохона шаҳарлардагидек, замонавий асбоб-ускуналар билан мукаммал жиҳозланган. Унинг хирургия, болалар касаллиги, терапия, юқумли касалликлар бўлимлари ва туғруқхонасида малакали врачлар ишлаб турибди.

Меҳмонлар ўз соҳалари бўйича алоҳида-алоҳида группага бўлиниб жойларга жўнашди, оғир ётган беморларни кўришди. Ўз тажрибаларини ишга солиб, уларга зарур ёрдам кўрсатишди.

Мана, болалар врачи доцент Илёс Фозилов, қулоқ, томоқ, бурун касалликлари мутахассиси доцент Карим Аъзамов беморларни қабул қилишмоқда. Таниқли олим ва тадбиркор шифокорлар уларга аниқ диагнозлар қўйишади, зарур дори-дармонларни ёзиб беришади. Биргина Карим Аъзамов 20 га яқин беморни консультациядан ўтказди.

Шифохонанинг хирургия бўлимига кирганимизда доцент Қ. Болтаев хирург Абдурасул Раимқулов билан суҳбатлашаётган экан.

— Суяк синишини даволашда янги усулни қўлланг, — дейди ўртоқ Болтаев. — Мана, бу металл таёқчалар суяк ичига қўйилса бемор ўн-ўн икки кун ичида оёққа тура олади. Доцент ёш шогирдига жуда оғир ҳолларда иккиланиб ўтирмай Тошкентдан самолёт орқали шошилинч мутахассис чақиртиравериши маслаҳат беради.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ МЕДИЦИНА ИНСТИТУТИНИНГ ОЛИМЛАРИ БЕКОБОД РАЙОНИДА

Республикамизнинг таниқли гинеколог врачи доцент Олия Изамшаева ҳам бемор аёлларга, шунингдек врачларга маслаҳатлар берди.

Бу орада медицина фанлари доктори невропатолог Н. Мажидов ва терапевт доцент О. Орифжонов 1-«Далварзин» совхози касалхонасидаги беморларни кўриб келишди. Ошқозон ости безни касали билан оғриган аёл ва юрак касалидан қийналаётган кишига Тошкент медицина институтига бориб даволанишга маслаҳат берилди. Ошқозон яраси билан оғриётган бемор ҳам энди анча хотиржам бўлди. «Операция билан дарддан мусаффо бўлиб кетасиз», деди.

Шу тариқа бир куннинг ўзида врач-олимлар юздан ортиқ беморнинг дардига малҳам бўлишди.

Бугина эмас. Медицина янгиликлари билан танишмоқчи, ўзини қизиқтирган саволларга жавоб олмоқчи бўлган кишилар кечга томон Дзержинский номли колхоз марказига ҳар ёқдан тўплана бошлашди. Залда совет медицинасининг муваффақиятлари, ҳар хил эски урф-одатлар, диний ақидаларнинг зарари ҳақида мароқли суҳбат бошланди. Врач-олимлар меҳнаткашларнинг саволларига жавоб қайтардилар.

— Ракни ўрганиш соҳасида қандай ишлар олиб борилмоқда? — сўрайди Ленин номли колхоздан келган Абдувоҳид Раҳимов.

Бу саволга жавоб берган олим Қ. Болтаев Бутуниттифоқ онкология институтида касаллик чуқур текширилаётгани ҳақида гапириб берди. «Ракни келтириб чиқарувчи кўпгина сабаблар энди бизга маълум», деди у ва вирус назарияси (ракнинг тарқалишини вирусларга боғлаш), яллиғланиш назарияси (ракнинг келиб чиқишини папирос, нос, чилим чекиш билан боғлаш) ҳақида мисоллар билан сўзлаб берди.

— Хоразмдан келган бир бемор тилидан рак бўлиб, тилининг ярми ишдан чиққан эди. 25 йил бетиним нос чекиши мана шундай оқибатга олиб келган. Яқинда уни даволадик. Бемор тузалиб ўз шаҳрига қайтиб кетди, — деди олим.

Худди шунингдек, пес касалининг давоси ҳақидаги саволга ҳам қониқарли жавоб олинди.

— Бу касалга дучор бўлганларнинг қарийб ярми ҳозирги кунда тузалиб кетмоқда, — деди медицина фанлари кандидати Р. Капкаев. У бу касалликни тузатаётган шифобахш дорилар, витаминларни айтиб берди ҳамда янги эффектив препаратлар ҳақида тўхталди.

Савол устига савол ёғилаверди. Медицина фанлари доктори доцент Н. Мажидовнинг фалаж ҳақидаги, доцент Н. Қамбулиннинг шифобахш ўсимликлар ҳақидаги, ассистент А. Халиловнинг сариқ касаллик ҳақидаги, ассистент ўртоқ Абдусатторовнинг кўз касалликлари ҳақидаги саволларга берган жавоблари ҳаммага маъқул бўлди.

Шу куни институт ўқитувчилари район маорифчиларига ёрдам кўрсатишни ҳам мақсад қилиб қўйишган эди. Дзержинский номли 1-мактабга тўпланган ўқитувчилар билан химия-биология, физика, тил секцияларига бўлиниб методик машғулотлар ўтказилди. Бадиий асар устида қандай ишлаш, иншоларнинг планини тузиш ҳақида ТошМИ старший ўқитувчиси Е. Муждабоева, химик ва физик ҳамда биологик тажрибаларни ўтказиш ҳақида доцент Криженков, А. Оқилов ва старший ўқитувчи Л. Никифороваларнинг суҳбатлари ёш педагогларга катта сабоқ бўлди.

Шу куни кўпчиликка маъқул бўлган икки лекция ҳақида ҳам алоҳида тўхталиш керак. Институт КПСС тарихи кафедрасининг доценти О. Қодиров КПСС Марказий Комитети сентябрь Пленумининг тарихий қарорлари ҳақида содда ва тушунарли тилда сўзлаб берди. Фармакология кафедрасининг доценти Н. Камбулиннинг лекцияси эса район врачларининг иш фаолиятларига катта фойда беради. У ҳозирги замон совет шифобахш дори-дармонлари ҳақида, қишлоқ хўжалигида қўлланиладиган заҳарли химикатлар токсикологияси ҳақида янги маълумотлар берди.

Тошкент Давлат медицина институтининг Бекобод районида ўтказган бу тадбиридан қишлоқ аҳли бениҳоя хурсанд бўлди. Шунинг учун ҳам меҳмонларни улар «Раҳмат, шифокорлар!» деб самимий ҳурмат билан узатиб қолишди.

С. МУСАЕВ.
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

Доцент И. Фозилов беморни кўрмоқда.
А. Абалян фотолари.

ВЕНГРИЯ—ЎЗБЕКИСТОН

✦ ЎЗБЕК ФИЛОЛОГИНИНГ ЙИРИК АСАРИ. ✦ БУДАПЕШТДА ВУЖУДГА КЕЛГАН ДЎСТЛИК. ✦ САЪДИЙ АСАРИДА СЎФИЁНА ҲИКОЯЛАР БЎЛГАНМИ? ✦ «ГУЛИСТОН» ҚЎЛЁЗМАЛАРИНИНГ ЯНА БИР НУСХАСИНИ ҚИДИРИНГ. ✦ УЛАР ТОШКЕНТДА УЧРАШАДИЛАР.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Тил ва адабиёт институтининг старший илмий ходими филология фанлари кандидати Эргаш Фозилов 14 асрда ўтган ўзбек шоирлари тилининг биринчи луғатини тайёрлади. Китобда қадимги ўзбек адабий тилининг лексик асосини ташкил этган ўн мингга яқин сўз бор.

Луғат олимнинг «Эски ўзбек тили» деган монографиясининг биринчи қисмидир. Мазкур асарнинг иккинчи қисми шу давр шоирлари ижодини чуқур анализ қилишга бағишланади. Эргаш Фозилов адабиётшунослар ва китобхонларни шу вақтгача номаълум авторлар — Сайфи Саройи, Хоразмий қасидалари, Мавлоно Қози Мухсин, Мавлоно Имод Мавлавий, Хўжамий ва бошқаларнинг ғазаллари билан биринчи марта таништиради. Ана шу шоирлар асарларини ўзбек классик поэзияси мухлисларига етказишда венгриялик олимлар — Венгрия Фанлар академиясининг вице-президенти Лайош Лигети ва филология фанлари доктори профессор Андраш Бодроглигетилар авторга ёрдам беришди.

Ўзбек ва венгер филологларининг бундай ажойиб самара берган дўстлиги Будапештда вужудга келди. Эргаш Фозилов 1964—1965 йилларда Венгрияда илмий командировкада бўлди. У энг йирик туркшунослардан бири — Венгрия Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси Юлис Немет ҳузурига ўз билимини ошириш учун борган вақтида венгер ҳамкасбларига ўз монографияси қўлёзмасини кўрсатди. Ўзбек олимининг асари катта қизиқиш туғдирди. Туркий тиллар ва Олтой халқлари тилларининг фонетикаси тарихи билан шуғулланувчи йирик мутахассис Лайош Лигети ва эски ўзбек тили ва форс тилини яхши билган Андраш Бодроглигети мазкур асарнинг илмий муҳаррирлари бўлишга розилик бердилар.

Улар асарни анча яхшилашга кўмаклашган бир қанча қимматли мулоҳазалар айтибгина қолмай авторга нодир қадимий қўлёзмаларнинг бир қанча микрофильмларини ҳам беришди. Ана шу микрофильмлар орасида 14 асрда ўтган саккизта ўзбек шоири асарлари антологияси ҳам бўлиб, унда номаълум авторларнинг асарлари бор.

Саъдийнинг форс тилидан эски ўзбек тилига таржима қилинган «Гулистон» достони ҳам мазкур антологияда бор экан. Достонни тўпламни тайёрловчи—ўзбек шоири Сайфи Саройи таржима қилган. Эргаш Фозилов асар таржимасини ўрганиш давомида унда биронта сўфиёна ҳикоялар йўқлигини аниқлади. Ваҳоланки шу вақтгача маълум бўлган барча танқидий текстларда сўфиёна ҳикоялар бор.

Бундай тафовутни иккита сабаб билан изоҳлаш мумкин. Ё таржима автори асарни таржима қилиш давомида сўфиёна ҳикояларни ташлаб кетган, ё Эргаш Фозиловнинг фикрича, Саъдийда бундай ҳикоялар умуман бўлмаган. Лекин Эргаш Фозилов биринчи сабабни рад этади. Текстни текшириш асар изчиллик билан таржима қилинганлигини кўрсатди. Сайфи Саройи наср ва назмда ёзилган бошқа барча қисмларда асар мазмунидан ҳеч бир чекинмай ва баъзи ҳикояларни тушириб қолдирмай таржима қилган.

Ўзбек филологининг фикрича, таржимон ана шундай ҳикоялар бўлмаган қўлёзмадан фойдаланган бўлиши, эҳтимол. Асарнинг энг сўнгги қўлёзмасига бундай ҳикоялар достонни кўчириб ёзган сўфийлар томонидан киритилган.

Сайфи Саройи Саъдийдан кейин яшаган. Шу сабабли унинг қўлида «Гулистон» достонининг энг дастлабки қўлёзмаларидан бири бўлган бўлиши мумкин, деб тахмин қилсак бўлади. Достонда сўфиёна ҳикояларнинг йўқлиги ҳозирги вақтдаги танқидий текстларга эҳтиёткорлик билан ёндошишга мажбур қилади.

Эргаш Фозиловнинг 14 аср эски ўзбек адабий тили луғати бўлган монографияси келгуси йилнинг бошларида босмадан чиқади. Олимлар ва шарқ поэзиясининг мухлислари ўзбек классик адабиёти ва тарихий ҳужжатларини оригиналда ўқиш имконини берадиган яхшигина қўлёзмага эга бўладилар.

Ўзбек ва венгер олимларининг ҳамкорлиги давом этмоқда. Андраш Бодроглигети ва Эргаш Фозилов «XV аср эски ўзбек тили» деган янги катта монография устида биргаликда ишлайдиган бўлдилар. Мазкур китоб икки қисмдан — луғат ҳамда Навоий ва унинг замондошлари ижодини адабий тадқиқ қилишдан иборат бўлади.

Андраш Бодроглигети ана шу даврга оид қўлёзма манбаъларини Туркия, Эрон, Афғонистондан қидириб топиш вазифасини ўз зиммасига олди. Яқинда у ана шу мамлакатларнинг кутубхоналарига борганлигини ва у ерда 15 асрда ўтган ўзбек шоирлари қўлёзмаларининг номаълум бир қанча нусхасини топганлигини ўзбек ҳамкасбига хабар қилди.

Эргаш Фозилов ҳам Совет Иттифоқидаги шарқ қўлёзмалари тўпламларини худди шу тарзда ўрганиб чиқиб, бўлажак луғат учун картотекалар тузишга киришди.

Олимлар келгуси йилнинг охирида Тошкентда учрашадилар ва бевосита монография устида иш бошлайдилар.

Эргаш Фозилов бошлаган ва у венгер олими Андраш Бодроглигети билан бирга давом эттираётган иш 14 ва 15 аср да ўтган шоирлар тили луғатининг тузилиши ўзбек филологиясини ривожлантиришда муҳим аҳамиятга эга бўлади.

Е. НОСОВ.
(ЎзТАГ мухбири).

ФЕЛЬЕТОН

ПИСКЕНТЛИК ПИСМИҚЛАР

Шу кунларда Бўка районида қаттиқ тортишув кетаяпти. Биров: «Пискентлик Қобуловлар ғоз бўйинли иғвогарлар»,—деса бошқаси уни жеркиб «Билмасангиз нима қиласиз гапириб, биродар, уларнинг бўйинлари узун бўлса ҳам, аслида устомон текин томоқлардан», —дейди. Шунда гапнинг оқимини кутиб турган учинчи бир киши «Йўқ, биродарлар, санамасдан саккиз деманглар. Қобуловлар одам танимай, иғвогарлик йўлига ўтиб олишганини сабаби бор. Улар текин даромад билан топилган мол-дунёни ана шу йўл билан қўриқлаб, келишяпти», — дейди ўзича йўниб.

— Эй, гап буёқда денг, — деди тўртинчи киши, — кўринган кишига «ана ундоқ-мана бундоқ» деб ғийбат тошини отишларининг боиси шу эканда...

Ҳурматли газетхон, ахир шамол бўлмаса, дарахтнинг боши ҳам қимирламайди-ку. Шундай экан бу текинхўр товламачиларнинг қадамига муқаддима қилиб, сизни зоҳир бўлган баъзи ҳиёнатлардан хабардор қилиб ўтмоқчимиз.

Қўли эгри қассоб гўштни торозидан уриб қолса, Бўка районидаги молларни қабул қилиш пунктида юлғич мудир бўлиб танилган ана шу Қобулов тирик танани ҳам этидан, ҳам ёғидан, қўйингчи, каллапочасидан ҳам уриб қолмаса ётиб уйқуси келмайди.

— Хўв, пулнинг пайидан бўл, пулнинг. Пул керак бўлса, — деб уқтирди ходимларига, — фақат озғинини олу, бўрдоқига ўтказавер! Қорамол уч кеча-кундузгача озиқланмаган, сув ичмаган бўлсин, ана шунда чўнтак семиради...

Қобуловнинг «ишни» шу тахлитда давом эттираверди. Енг ичида қилинган ўғирликлар тез орада Қобулов ва унинг қариндошлари қонига сингиб кетди. Энди қўша-қўша участкалар қуравер, енгил машиналар сотиб олиб, уйингни зебу-зийнатларга кўмиб ташла! Бу насиҳатлар Қобуловнинг кечагина тухумини ёриб чиққан зоти борки, қулоғига исирға бўлиб қадалиб қолди. Бора-бора улар ҳовлининг этагига ҳам пиёда боролмайдиган, акс ҳолда ўз уясида таълим олган бу темирқанот қушчалар оталари устидан «ёлғон-яшиқ» гаплар тўқиб, катта боболарига чақишадиган бўлиб қолишди.

Шу-шу Қобулов номи билан аталадиган қаҳрамонларимиз чойхонага «Москвич»да, майхонага «Волга»да, мабодо қинғир иш очилиб, ғишт қолипдан кўчгудек бўлиб қолса, ўзларини ғариб кўрсатиб, шалоқ «Победа»да юриб келишади. Буни қарангки, Қобуловлар кўрган туш ўнгидан келиб, уларнинг ҳаёсиз режалари вақтинча қумга сепилган сувдек ер қаърига сингиган бўлди. Ўша йили Қобулов мол қабул қилиш пунктида мудир бўлиб турганида бирдан жиноий иш очилиб қолди. Дарҳол терговс поезди ҳам пишқириб йўлга чиқди. Ҳаққоний терговдан кейин жиноят исботланди, иш судга ошди.

Афсуски, жамоатчилик кўз ўнгида содир бўлган ножўя хатти-ҳаракатлар устига нима учундир суд залида парда тортилди. «Қаҳрамонимиз» тушмагур «Победа»сига виқор билан ўтирар экан, уни эшик олдида кузатиб қолган судьяга кўзини қисди-да, жилмайиб жўнаб кетди...

Буёғи нима бўлди дерсиз? Турган гап жиғилдонига совун суркалган судья жойидан силлиққина ситиб ташланди. Хўш, Қобуловчи? Юлдузни бенарвон урадиган кекса Қобулов бошқача йўл тутди. У жиноятнинг қайта очилиб қолишидан чўчиб, бир куни Қобулов ноқобул фарзандларини ҳузурига тўплади:

— Хўв, кўзларингни оч, — у атрофига алазарак қарадида муҳим сирни айтаётгандек товушини бир парда пасайтириб, — мисимиз чиқмасин десаларинг, қўлларингга қалам ол. Ҳа, шу йўл билан кўпчиликни чалғитмасак ишимиз ча тоқ, — деди.

Ана энди улар «қўрққан олдин мушт кўтарар» қабилида иш тутиб, кундузи туяни пушхўрдга чиқармай хазм қилишса, кун қорайди дегунча ипга чизилгандек қатор ўтиришиб, кундузи шубҳали кўринган кишилар устидан қулоч-қулоч думалоқ хат ёзишди. Хатнинг бир чеккасига текшириш муддати ҳам кўрсатиб қўйилди. «Борди-ю, текширишга келган киши фактни тасдиқлаб кетмаса, унинг устидан ҳам юқорироқ ташкилотга шикоят қилинади» деб пўписа ҳам қилди.

Албатта шикоятлар оқибатсиз қолмайди. Текшириш учун Пискентга келган ҳар бир комиссия орқасидан улар ўз одамларини қўйдилар. Бу соялар комиссия аъзоларининг кетидан эргашиб, улар нима билан нафас олаётгани, қаерга боргани, қанча қадам босганини ҳисобга олиб туришди. Факт тасдиқланмадими, комиссия устидан яна шикоят, яна думалоқ хат юқори ташкилотларга учирилди.

Ҳозирча комиссиялар келиб-кетишаверишсин. Сиз яна пискентлик ўша писмиқлардан эшитинг. Улар комиссияларни ишга солиб қўйиб, ўзлари Комсомол кўчасида катта тўйни бошлаб юборишди. Бу кўчадаги мана мен деган дангиллама, бир кўрса киши ақли шошиб қоладиган иморатлар Қобуловники, Қобуловнинг ўғлиники, куёвиники, қизиники, қариндош уруғлариники... Тўғри бу ерда ҳалол, софдил кишилар ҳам яшайди. Лекин уларнинг уй-жойларини Қобуловларникига қиёс қилиб ҳам бўлмайди. Яқинда бу кўчада уч кунгача тўйлар, базмлар бўлди. Бу тўйларнинг акс садоси Тошкентда ҳам эшитилди, десак муболага деманг. Қанчадан-қанча қўй-қўзилар сўйилди, карнай-сурнайларнинг «ол кетти»си ҳаммани оёққа турғизди. Отарчи артистларнинг ови ҳам юришиб қолди, тўппи тагига қистирилган пуллар шоҳи рўмолларга тўкилиб турилди. Бу тўйлар Қобуловнинг учар ўғли Мирали ҳамда ўтда куймас, сувга чўкмас куёви Қудратнинг ўғил тўйлари шарафига бўлган хангомалар эди. Ҳа, айтгандек ҳафтада бир уйланадиган Юсуф бойваччa ҳам шу «кичкинагина» тўй бахонасида янги қайлиқлик бўлиб олди.

Бу оиланинг ҳар бир катта-кичигида ўзига яраша «ҳислат бор». Юсуф бойваччага хотин олиб-хотин қўйиш чўт бўлмаса, пулдор Миралига куппа-кундуз куни кишиларни товлаш, шайтонга ҳам чап бериш бир қултум сув ичгандек гап. Ахир, унинг гўшт сортини аралаш-қуралаш қилиб пуллаши қайси найрангбознинг макр-ҳийласидан кам. У шундай пасткашлик билан бир кунда 180 сўм ишлаб олганлиги, бу ҳақда тузилган актларга қўйилган қўллар ҳали ҳам ўчиб кетгани йўқ. Миралининг шу йил саккиз ой ичида райпо кассасидан 50 минг сўм олиб, «бу пулларга бунча мол олдим деб» йўқ одамларнинг рўйхатини тузиб чиққанини ҳали биз тилга олганимизча йўқ. Мана бундай мўмай пуллар ҳисобига тўйлар устига тўйлар қилиш, дангиллама иморатлар қуриш, бунинг устига аюҳаннос солиб, кўринган киши устидан юмалоқ хат ёзаётган Қобуловлар оиласи қанчалик тубанликка кетганлигининг сабабини энди билгандирсиз.

Эҳ-ҳе, бу пискентлик писмиқларнинг қилмишларини ёзаверсангиз қанчадан-қанча оқ қоғоз бети қорайиб кетади.

Хўш, улар қачонгача сувни лой қатиб юрадилар?!

Воси МАҲКАМОВ.

ҲАР ТЎҒРИДА

ОСМОН ДЕНГИЗЛАРИ

Планетамизга етиб келадиган қуёш иссиқлигининг ярми буғланишга сарф бўлиб кетади. Киши кўзига кўринмайдиган сув оқимлари — қуёш нури таъсирида ҳосил бўлган буғ тўхтовсиз осмонга кўтарилиб туради.

Атмосферада муайян шароитда сув пари қуюқлашиб, булутларни ҳосил қилади. Аммо буғ эртами, кечми ёмғир ёки қор бўлиб ерга қайтиб тушади. Олимларнинг ҳисобларига қараганда, ҳар йили бутун ер юзига 400 минг куб километрга яқин ёғин тушар экан. Бу тахминан ҳар бири Каспий денгизига баравар келадиган бешта сув ҳавзаси ҳажмига тенг келади.

ЕВРОПАДА БИРИНЧИ КЕМА

Европага биринчи марта буғ кемаси 1819 йилда Америкадан келган. Бу «Саванна» кемаси эди. У 24 кун йўл юрган. Кемада йўловчилар бўлмаган, чунки унинг ҳар бир квадрат метр бўш жойи ёқилғи билан банд бўлган. Ўшанда ҳам бутун кемани банд қилган ёқилғи атиги 18 кунга етган, холос. Кейинги, қарийб бир ҳафта елкан билан юришга тўғри келган. Шу муносабат билан инглиз газетаси шундай деб ёзган: «Атлантик океанни буғ кемаси билан кесиб ўтиш бориб турган бемаъниликдир. Кемаларнинг вазифаси ўз ёқилғисини ташиб юришдан иборат эмас-ку, ахир!»

БИРИНЧИ ТРАМВАЙ

Москвада биринчи трамвай 1899 йилда юра бошлаган.

ПАССАЖИРЛАРГА ҚУЛАЙЛИК

Яқиндан бошлаб Тошкентдан Ховосга шаҳарлараро фирма поезди қатнай бошлади. Поезд вагонлари бошқа вагонлардан бир мунча фарқ қилади. Унинг ўриндиқлари юмшоқ ва қулай бўлиб самолёт ўриндиқларига ўхшаб кетади. Суяниб ўтиришингиз, ричагни босиб ёзилган ўриндиқда ухлашингиз ҳам мумкин. Вагонлар кўмирда эмас, электр буғида иситилади, ҳавоси муттасил тозаланиб турилади.

Янги поездларнинг яна қулайлик томони шундаки, зерикиб қолсангиз радиони бураб сўнгги ахборот ва қўшиқлар тинглашингиз мумкин. Шу ернинг ўзида газеталарнинг янги сонлари ва турли адабиётлар ҳам сотилади.

Ўрта Осиё темир йўлида шаҳарлараро қатнай бошлаган бу поезд манзилга ҳам бир мунча эртароқ етказиб қўяди. Тошкент темир йўли бўлинмаси ходимлари пассажирларга бундай маданий хизмат қилиш методини киевлик ҳамкасбларидан ўрганишган.

А. КОМИССАРОВ.

Реклама ВА Эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

11 декабрда

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 17.00 — **Иркит ўрдакча** (болалар учун), 17.20 — **Телевизион янгиликлар.**

Рус тилида: 17.35—**Мультфильм,** 17.55 — **Телевизион янгиликлар,** 18.10 — **Эстрада концерти,** 19.10—**Киножурнал** ва **Икки мушкетёр** номли бадиий фильм.

20.45 — **Эшиттиришлар программаси.**

Ўзбек тилида: 20.50 — **Истиқбол эгалари тележурнали** («Ёшлик» студияси), 21.40 — **Концерт** (ўзбек куйларидан).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телестудияси эшиттиришлари.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/XII да **Севилья сартароши,** 12/XII да кундуз **Семурғ,** кечқурун **Травиата.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/XII да **Ўғирланган умр,** 12/XII да кундуз **Биринчи муҳаббат,** кечқурун **Мирзо Улуғбек.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/XII да **Катта концерт,** 12/XII да **Қари қиз.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **«Юность» цирк коллективи, қизиқчилар группаси ва совет цирки усталарининг гастроли.**

КИНО

Бир занжирга боғланганлар — «ЎЗБЕКИСТОН», «ИСКРА» (кундуз ва кечқурун), НАВОИЙ номли (эрталаб соат 10, кундуз 5.20 ва кеч 9.50 минутда).

Қочишга уринганда — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 12 ва 2 да), «МОСКВА» (кеч 9.40 минутда).

Садоқат — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Балли, ҳамшира! — «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Ганга ва Жамна (1 ва 2-серия)— НАВОИЙ номли (эрталаб соат 11.40 минут, кундуз 2 ярим ва кеч 7 да ўзбек тилида).

Бу телба дунё — САНЪАТ САРОЙИ (кеч соат 6.15 ва 9.15 минутда).

«Ы» операцияси ва Шурикнинг бошқа саргузаштлари — «МОСКВА» (эрталаб соат 10 да).

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг
ПРОФТЕХНИКА ТАЪЛИМИ ДАВЛАТ КОМИТЕТИГА
бухгалтер-ревизор
КЕРАК
Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Заводская кўчаси, 34-уй.

«Статистика» нашриётининг
10-БОСМАХОНАСИГА
слесарь-электромонтёр, наборшчиклар, линотипчи, печатниклар
КЕРАК
Тошкент шаҳар, Ўзгариш кўчаси, 18-уйда кадрлар бўлимига учрашилсин.

Тошкент шаҳар, Богдан Хмельницкий кўчаси, 40-а уй, 42-квартирада турувчи **Евгений Хеннинг** Смоленск шаҳар, Красний ручей кўчаси, 8-уйда турувчи Римма Абрамовна Астаповадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Фрунзе район халқ судида кўрилади.

Қизил Ўзбекистон кўчаси, 47-уйда турувчи **Обид Саидориповнинг** шу уйда турувчи Муборак Саидориповадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Фрунзе район халқ судида кўрилади.

Тошкент шаҳар, Қорасарой кўчаси, 20-уйда турувчи **Севар Ғоиповани**нг Жанубий Қозоғистон область, Сариёғоч район, Жамбул қишлоқ советидаги «Садвинтрест» совхозида турувчи Собир Рашидхўжаевдан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

Чирчиқ шаҳар, 1-Чорвоқ посёлкасида турувчи **Галина Филипповна Целицкая**нинг Николай Иванович Николаевдан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент область судида кўрилади.

Качуринер кўчаси, 6-уй, 9-квартирада турувчи **Анатолий Михайлович Провалин**нинг Янги маҳалла кўчаси, 10-уйда турувчи Римма Алексеевна Провалинадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

Чилонзор массив, 6-б сектор, 49-уй, 10-квартирада турувчи **Наила Акрамовна Гайнутдинова**нинг шу уйда турувчи Талғат Гайнутдинович Гайнутдиновдан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Чилонзор район халқ судида кўрилади.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»— Орган Ташкентского обкома, горкома КП Узбекистана, областного и городского Советов депутатов трудящихся.

Бизнинг АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26-уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 29004, Редактор ўринбосарлари — 25885, 26232. Масъул секретарь — 34808. Пропаганда, адабиёт ва санъат бўлимлари — 31936. Партия турмуши — 25811, Саноат, транспорт ва қурилиш, ахборот ва спорт бўлимлари — 33786. Қишлоқ хўжалиги, фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлимлари — 29040. Совет ишлари, маиший ва шаҳар хўжалиги бўлими — 28761. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 34048. Эълонлар бўлими — 28142. Коммутатор — 30249 дан 30258 гача.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри.

Р.10744. ИНДЕКС 64969 Нашр. № 1909.